Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы
Димтамак авыл җирлеге Советы

КАРАР

№ 8 Димтамак авылы 05 июль 2021 ел

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Димтамак авыл җирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Димтамак авыл җирлеге территориясендә чисталык, тәртип саклау һәм төзекләндерү дәрәҗәсен күтәрү максатларында, 2003 елның 6 октябрендәге «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында"гы 131-ФЗ санлы федераль закон, 2004 елның 28 июлендәге «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында»гы 45-ЗРТ санлы закон, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының "Димтамак авыл җирлеге" муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Димтамак авыл җирлеге Советы **карар итте**:

1.Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Димтамак авыл җирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен расларга.

2.Үз көчен югалткан дип түбәндәгеләрне танырга:

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Димтамак авыл җирлеге Советының 2012 елның 24 апрелендагы «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы «Димтамак авыл җирлеге «муниципаль берәмлеге территориясендә төзекләндерү, чисталык һәм тәртип саклау кагыйдәләре»н раслау турында»гы 5 санлы карары (2014 елның 23 июнендәге 16 санлы карары, 2017 елның 31 октябрендәге 15 санлы карары, 2019 елның 29 мартындагы 4 санлы карары, 2020 елның 04 февральдагы 3 санлы карары редакцияләрендә).

3. Әлеге карарны Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының түбәндәге адрес буенча рәсми сайтында урнаштырырга: jutaza.tatar.ru, Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге «Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында» түбәндәге веб-адрес буенча урнаштырырга: http://pravo.tatarstan.ru.

4. Әлеге карарның үтәлешен үз контролемдә тотам.

Димтамак авыл җирлеге башлыгы Ж.Э.Хоснетдинов

Татарстан Республикасы
Ютазы муниципаль районы Димтамак авыл җирлеге Советы карары белән
2021 елның "05" июль расланган

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮТАЗЫ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ «ДИМТАМАК АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ» МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕ ТЕРРИТОРИЯСЕНДӘ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ, ЧИСТАЛЫКҺӘМ ТӘРТИП КАГЫЙДӘЛӘРЕ

1. Гомуми нигезләмәләр

1. Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының «Димтамак авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә (алга таба - кагыйдәләр) чисталык һәм тәртип саклау кагыйдәләре 2003 елның 6 октябрендәге «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»гы 131-ФЗ санлы Федераль закон, 1998 елның 24 июнендәге «Җитештерү һәм куллану калдыклары турында"гы 89-ФЗ санлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Конституциясе, 2004 елның 28 июлендәге «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында" 45-ТРЗ санлы Татарстан Республикасы Законы», 2017 елның 13 апрелендәге Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының "Җирлекләр, шәһәр округлары, шәһәр эчендәге районнар территорияләрен төзекләндерү кагыйдәләрен әзерләү өчен методик тәкъдимнәрне раслау турында»гы 711/пр санлы боерыгы, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының «Димтамак авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы, муниципаль хокукый актлар нигезендә эшләнде.

2. Әлеге кагыйдәләр Татарстан Республикасы «Димтамак авыл җирлеге» муниципаль берәмлегенең (алга таба – авыл җирлеге) тиешле санитар, янгынга каршы, эстетик торышын тәэмин итү һәм аны алга таба да төзекләндерү максатларында эшләнде, тышкы төзекләндерүнең бердәм тәртибен, тирә-юньдәге территорияләрне дә кертеп, җыештыру, карап тоту, яшелләндерү тәртибен билгели, җирлекнең бөтен территориясендә эш итәләр һәм барлык юридик һәм физик затлар, башкару өчен мәҗбүри булып тора. оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, таләпләр билгеләнә:

- биналар (торак йортларны да кертеп), корылмалар һәм җир кишәрлекләрен карап тоту буенча, тиешле биналарның һәм корылмаларның фасады һәм коймаларының тышкы кыяфәтенә карата;
- биналарның (бүлмәләрнең) һәм корылмаларның якын-тирә территорияләрне төзекләндерүдә катнашу тәртибен билгеләү турында;
- территорияне төзекләндерүне оештыру буенча җирлек (урамнарны яктырту, территорияләрне яшелләндерү, урам исемнәре һәм йорт саннары язылган күрсәткечләр урнаштыру, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту).

3. Территорияләрне төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру шәһәр төзелеше һәм җир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дәүләт стандартлары, муниципаль берәмлекнең Генераль планы, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре, билгеләнгән тәртиптә расланган проект документлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

4. Әлеге кагыйдәләр көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын җыю, чыгару, ташу, утильләштерү һәм эшкәртү буенча мөнәсәбәтләрне җайга салмый.

2. Төп төшенчәләр

Әлеге кагыйдәләрне гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

2.1. *Җирле әһәмияттәге автомобиль юлы* – транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендә җир кишәрлекләрен үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты һәм аларда урнашкан конструктив элементлар (юл полотносы, юл өслеге һәм мондый элементлар) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмалары – саклагыч юл корылмалары, ясалма юл корылмалары, җитештерү объектлары, автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары;

- *фасадның архитектура үзенчәлекләре* - бина фасадының, әйләнә-тирә мохитнең конструктив һәм эстетик сыйфатларын (стиль һәм композицион бөтенлеген, ритмын, үлчәмлек һәм пропорциональлек, визуаль кабул итүне, ачык һәм ябык киңлекләр балансын) чагылдыручы аерым характеристикалары;

- *фонсыз конструкцияләр* – конструкция аерым хәрефләрдән, билгеләмәләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан торган тышкы мәгълүмат чараларын эшләү ысулы;

- *территорияне төзекләндерү* – территорияне карап тоту, шулай ук территорияләрне төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру буенча чаралар комплексы, гражданнарның яшәү шартларын яхшырту һәм тәэмин итү, территориянең санитар һәм эстетик торышын саклау һәм яхшыртуга юнәлдерелгән.;

- *ташландык транспорт чарасы* – милекче тарафыннан алты ай һәм аннан да күбрәк вакытка калдырылган транспорт чарасы (ишекләр, кузов остеклениесе элементлары, кузовның башка элементлары, ябык ишекләр булмау, ишекләрне юу мөмкинлеге булмау һ. б.), шулай ук билгеләнеше буенча файдалану мөмкинлеге булмау(төшкән тәгәрмәчләр, тәгәрмәчләр яки башка конструктив детальләр булмау һ. б.), һәм шул ук вакытта гомуми кулланылыштагы урыннарда (йорт яны территорияләрендә), транспорт чараларын саклау өчен билгеләнмәгән (транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннардан тыш) һәм транспорт чараларын (парковкаларда, парковка урыннарында, түләүле автостоянкаларда, гаражлардан яки башка биналардан, техниканы саклау өчен билгеләнгән биналардан тыш) урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннарда (алты ай һәм аннан да күбрәк) һәм йөрергә, җәяүлеләрне узарга, территорияләрне җыештырырга, ашыгыч хезмәтләр, башка махсус транспорт машиналары, подъездларга чүп җыю машиналары, чүп контейнерларына, чүп-чар контейнерларына) махсус билгеләнгән урыннарда (алты ай һәм аннан да күбрәк);

- *вертикаль яшелләндерү* - биналар һәм корылмаларның, шул исәптән балконнар, лоджия, галереяләр, терәк диварлар һ. б. фасад өслекләреннән, аларда стационар һәм мобиль яшел үсентеләр урнаштыру өчен файдалану.;

- *витрина* – фасадның бер өлешен алып торучы тоташ пыяла рәвешендә пыяла проем (тәрәзә, витраж) ;

- *барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектурасы* – авыл җирлегенең тышкы кыяфәтен формалаштыручы биналар һәм территорияләр фасадларының архитектура-сәнгать һәм шәһәр төзелеше үзенчәлекләре;

- *тышкы яктырту ысулы* – мәгълүмат кыры аңа җибәрелгән яктылык чыганагы белән яктыртылган мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы;

- *квартал эчендәге (җирле) юл* - транспорт һәм магистраль урамнардан җәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына кадәр;

- *төзекләндерүне яңадан башлау* – юлның бөтен киңлегенә асфальт өслеген, хуҗалык юлын, тротуарны сыйфатлы итеп төзекләндерүне, бордюрлы ташны кире кайтаруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызу, газон үләннәрен чәчү һәм

бозылган яшел үсентеләрне утырту белән газоннарны ремонтлау, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызу кебек эшләр комплексы үз эченә ала;

- *газон* - махсус сайлап алынган үлән орлыкларын чәчү белән булдырыла торган үлән катламы, ул утырту, парк корылмалары фоны һәм ландшафт композициясенең мөстәкыйль элементы булып тора, шулай ук табигый үлән үсемлеге;

- *мәгълүмат тапшыруның динамик ысулы* – мәгълүматны электрон чыганаклардан һәм таблодан файдаланып тапшыру ысулы, ул мәгълүматны алмаштыруны күздә тота;

- *торак йорт* - ишегалды корылмалары булган индивидуаль торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан җир кишәрлеге;

- *ишегалды корылмалары* – җир кишәрлегендә урнашкан вакытлыча ярдәмче корылмалар (базлар, күгәрчен оялары, сарайлар һ. б.);

- *йорт билгеләре* – аншлаг (урам, мәйдан, проспект), номер билгесе (йорт һәм корпус номеры күрсәткече), подъезд һәм фатир номерының күрсәткече, объектның инвалидлар өчен мөмкинлегенең халыкара символы, флагодельләр, истәлекле такталар, полигонометрик билге, янгын гидранты күрсәткече, грунт геодезик билгеләре күрсәткече, магистраль камералары һәм сүүткәргеч челтәре коелары күрсәткечләре, канализация күрсәткече, җир асты газүткәргечләре корылмаларының җир асты газ үткәргечләре күрсәткече;

- *бина* – бердәм күләмле төзелеш системасы (төзелешкә бер рөхсәт нигезендә төзелгән) булган капиталь төзелеш объекты (ул автоном рәвештә үзгәртеп корылырга һәм кулланылырга мөмкин;

- *яшеллек* – табигый һәм ясалма барлыкка килгән агач – куак һәм үлән үсемлекләре, шул исәптән парклар, урманнар, аеруча саклаулы табигать территорияләре, бульварлар, скверлар, бакчалар, газоннар, чәчәкләр, шулай ук аерым торучы агачлар һәм куаклар);

- *җир участогы* – җир өслегенең бер өлеше, ул аны шәхси билгеле бер әйбер буларак билгеләргә мөмкинлек бирә торган характеристикаларга ия;

- *җир эшләре* – грунтны юып алу, җәю, камилләштерелгән яки грунт капламын бозу яки камилләштерелгән юллар һәм тротуарларны урнаштыру (җәю) белән бәйле эшләр;

- *инженерлык коммуникацияләре* -инженерлык-техник тәэмин итү челтәрләре: сүүткәргеч, канализация, җылылык, труба үткәргечләр, электр линияләре, элемтә һәм башка инженерлык корылмалары, авыл җирлеге территориясендә булган яисә салынучы яисә салына торган башка инженерлык корылмалары;

- *түбә яшелләндерү* – биналар һәм корылмаларның түбәләрен, аларда архитектура-Ландшафт объектларын (газонникларны, бакчаларны, агачлар һәм куаклар белән мәйданчыкларны һ. б. төзү өчен куллану);

- *җемелдәүче ут* - яктылык агымының характеристикасын(төс, яркость, кертү чираты һ. б.) алмаштыруны күздә тоткан яктылык динамик эффект);

- *тышкы яктырту* - тәүлекнең караңгы вакытында магистраль, урамнар, мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, ишегаллары һәм җәяүлеләр өчен билгеләнгән элементлар җыелмасы;

- *барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур кыяфәтен бозу*–авыл җирлегенең барлыкка килгән төзелешенең тышкы архитектур йөзен саклап калу кирәклеген исәпкә алып, әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән тышкы кыяфәткә яки мондый конструкцияләрнең тышкы кыяфәтенә карата таләпләрне, шул исәптән тышкы кыяфәтенә яки урнашу урынына карата таләпләрне һәм тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының төренә карата таләпләрне үтәмәү;

- *санкцияләнмәгән чүплек* – юридик яки физик затлар эшчәнлеге барышында барлыкка килгән каты көнкүреш, зур габаритлы, төзелеш калдыкларын, 50 кв. метрдан артык мәйданда һәм 30куб. м дан артык мәйданда үз белдеге белән

ташлау (рөхсәтсез);

- *стационар булмаган сәүдә объекты* – бу сәүдә объекты (павильон һәм киоск), күчмә корылмалардан тыш, җир участогы белән нык бәйләнгән вакытлы корылмадан яисә вакытлыча корылмадан торган, вакытлы корылмадан гыйбарәт;

- *яшелләндерү* – территорияне төзекләндерү һәм Ландшафтлы оештыру элементы, үсемлек компонентларын актив кулланып, муниципаль берәмлек тирәлеген формалаштыруны тәэмин итә, шулай ук инженер әзерләүнең төрле төрләре (вертикаль планлаштыру, терраслау, кронлаштыру һ. б.) буенча эшләр башкаруга, яшелләндерелгән территорияләрне төзекләндерүгә, агачларны турыдан-туры, шул исәптән зур агачларны, куакларны утыртуга, үләнле газоннар, чәчәк түтәлләре, альпинарийлар һәм рокарийлар булдыруга, махсус бакчалар төзүгә һ. б. бәйле комплекслы процесс;

- *гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр* – гомуми файдаланудагы территорияләрдә урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;

- *яшелләндерелгән территорияләр* - предприятие, оешма, учреждение территорияләре яшелләндерелде;

- *махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр* – санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, үсентеләр питомниклары;

- *аеруча саклана торган табигый территорияләр* – җир кишәрлекләре, су өслеге һәм һава киңлекләре, аларда аеруча табигать саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтләндерү әһәмияткә ия булган, алар җирле үзидарә органнары карары белән тулысынча яисә өлешчә хуҗалык куллануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән;

- *җәмәгать транспортын көтү тукталышы* - махсус җиһазландырылган, җәмәгать транспорты тукталышлары, пассажирлар утырту һәм төшерү зонасы һәм җәмәгать транспорты пассажирларының көтү зонасы булган мәйданчык;

- *пыялалы фасад* – фасадның бөтен яссылыгын яки аның зур өлешен биләп торган тоташ пыяладан ясалган;

- *яктыртуның ачык ысулы* – ысулы яктырту мәгълүмати конструкцияләр, анда чыганагы света түгел, каршылыклар, аны тарату;

- *бина фасадларының колористик чишелеше паспорты (фасадларның төсле карары)* – авыл җирлеге территориясендә урнашкан аерым бина фасадының бердәм архитектур һәм төсле чишелешен билгеләүче һәм аның тышкы бизәлешенә карата таләпләрне билгеләүче килешенгән һәм билгеләнгән тәртиптә расланган документ;

- *җәяүлеләр зоналары* -халыкның җәяү йөрү һәм мәдәни-көнкүреш максатларында хәрәкәт итә торган, билгеле бер характеристикаларга ия булган транзит хәрәкәте максатларында, җирлек территориясе участоклары: тиз йөрешле урамнан һәм җир өсте җәмәгать транспорты тукталышлары булу, хезмәт күрсәтү объектларының югары концентрациясе, тарих һәм мәдәният һәйкәлләренең, рекреацияләрнең югары булуы һ.б., җәяүлеләр агымының зур суммар тыгызлыгы. Җәяүлеләр зоналары эспланадларда, җәяүлеләр урамнарында, җәяүлеләр өлешендә җирлек мәйданчыкларында формалашырга мөмкин;

- *йорт яны территориясе* – күпфатирлы йорт урнашкан җир кишәрлеге, яшелләндерү һәм төзекләндерү элементлары белән, әлеге йортка хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләндерү өчен билгеләнгән һәм күрсәтелгән җир кишәрлегендә урнашкан объектлар;

- *тирә-юнь территорияләр* - бина, корылмалар, киртәләр, төзелеш мәйданы, сәүдә, реклама объектларына, бирелгән җир кишәрлегенең чикләренә, шулай ук милектәге, файдаланудагы (биләгән) башка объектларга турыдан-туры якын һәм билгеләнгән тәртиптә төзекләндерү, җыештыру һәм башкару буенча эшләрне тиешле территория;

- *тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру проекты (паспорт)* -

төзекләндерү элементының тышкы кыяфәтен һәм урнашу урынын, аерым алганда тышкы мәгълүмат чараларын, һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка мәгълүматларны үз эченә алган башкарма комитетның муниципаль хокукый акты белән расланган билгеләнгән формадагы документ;

- *территорияне санитар чистарту* - билгеле бер территориядән җыю, каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

- *ут тартмасы* – тышкы мәгълүмат чараларын эшләү ысулы, аның барышында конструкция эчке яктылык белән бердәм күләмдә яки берничә күләмле элементлардан гыйбарәт; махсуслаштырылган оешмалар – төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә җирлек территориясен төзекләндерү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрен гамәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукый формадагы юридик затлар;

- *территорияләрне карап тоту* – биналарны, корылмаларны, кече архитектура формаларын, киртәләрне, төзелеш мәйданчыкларын, яшел утыртмаларны, җир асты инженерлык коммуникацияләрен һәм аларның конструктив элементларын, җир кишәрлегендә урнашкан транспорт инфраструктурасы объектларын үз вакытында ремонтлау һәм карап тоту белән бәйле чаралар комплексы;

- *җирле әһәмияттәге юлларны карап тоту* - юл, юл корылмаларының, юлларны комплекслы төзекләндерү элементларының транспорт-эксплуатация халәтенә ярдәм итүче эшләр комплексы;

- *тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы (элмә)* – оешма урнашкан урында (яки) турыдан-туры товар сату, биналарны мәгълүмат белән рәсмиләштерү максатларында хезмәтләр күрсәтү урынында, кулланучыларга «Кулланучылар хокукларын яклау турында» Федераль законның 9 статьясы нигезендә мәҗбүри мәгълүмат җиткерү өчен, шулай ук оешманың фирма атамасы (исеме), аның урнашу урыны (адресы) һәм эш режимы турында мәгълүмат, шулай ук закон нигезендә урнаштырырга тиешле яки эш әйләнешендә урнаштырылырга тиешле мәгълүмат булган мәгълүматны үз эченә алган территорияне төзекләндерү элементы. «Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары» һәм «тышкы мәгълүмат чарасы» төшенчәләре охшаш;

- *суперграфика* - фасадларны архитектур-сәнгати бизәү алымнарының (рәсем, орнамент, барельеф, мозаика) берсе, ул аны визуаль кабул итүне көчәйтә.;

- *тактиль* - өслек катламы фактурасының сизелерлек үзгәрүе белән каплау;

- *территорияләрне җыештыру* - җитештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чар, карны җыю, чыгару белән бәйле эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлтелгән башка чаралар;

- *вәкаләтле органнар* – җирлек территориясен төзекләндерү эшен оештыруны, координацияләүне һәм контрольдә тотуны үз компетенциясе кысаларында гамәлгә ашыручы җирлек Башкарма комитетының функциональ һәм территориаль органнары;

- *фасад* - бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды). Бинаның төп фасады күзгә күренеп торырлык зур зонага ия, кагыйдә буларак, магистраль һәм/яки башка урамнар ягыннан кабул итүгә юнәлдерелгән.;

- *фон конструкцияләре* – хәрефләр, билгеләмәләр һәм декоратив элементлар фон өслегендә урнашкан тышкы мәгълүмат чараларын эшләү ысулы;

- *фриз* – горизонталь полоса рәвешендәге фасадның яки козырекның декоратив элементы;

- *фронтон* - бинаның түбәсе дәрәҗәсеннән югарырак булган фасадның соңгы кат тәрәзәләренең яки чыгыш ясаучы элементларның өске тамгасыннан фасадның өске тамгасына кадәр үлчәнә торган соңгы өлеше;

- *территорияне төзекләндерү элементлары* - декоратив, техник, планировка,

конструктив җайланмалар, үсемлек компонентлары, төрле җиһазлар һәм бизәлеш төрләре, кече архитектура формалары, капиталь булмаган стационар булмаган объектлар, тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары, төзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла;

- *юл капламын капиталь ремонтлау* - юл киеме һәм өслек, җир өслеге һәм юл корылмалары тулысынча торгызыла торган эшләр комплексы, тузган конструкцияләрне һәм детальләрне алмаштыра яки аларны иң ныклы һәм озак вакытка алыштыра, ремонтлана торган юл өчен билгеләнгән категория чикләрендә хәрәкәт интенсивлыгы һәм автомобильләрнең төп йөкләнеше артуны исәпкә алып, юлның геометрик параметрларын күтәрә, җир катламының киңлеген нигездә юл буена арттыра.»;

- *иҗтимагый киңлекләр* - бу-муниципаль берәмлек территорияләре, алар халык өчен даими рәвештә ачык, шул исәптән мәйданнар, яр буйлары, урамнар, җәяүлеләр зоналары, скверлар, парклар. Җәмәгать пространствосының статусы бару өчен түләү юклыгын күздә тота. Иҗтимагый киңлекләр муниципаль берәмлек резидентлары һәм кунаклары тарафыннан төрле максатларда, шул исәптән аралашу, ял итү, спорт белән шөгыльләнү, гражданнар җыелышлары үткәрү, эшмәкәрлек эшчәнлеге алып бару, гамәлдәге законнар таләпләрен исәпкә алып, төрле максатларда файдаланыла алалар;

- *йөрү* - торак һәм магистраль урамнарның машиналар йөри торган өлешләренә, борылыш мәйданчыкларына тоташучы юл;

- *төзекләндерү проекты* - территорияне һәм башка төзекләндерү объектларын төзекләндерү буенча проект чишелешләрен (шул исәптән чәчәкләрен) билгели торган текст һәм график формадагы материалларны үз эченә алган документлар;

- *төзекләндерү объектын карап тоту* - төзекләндерү объектларын, аларның аерым элементларын тиешле техник, физик, эстетик хәлдә тоту;

- *шәһәр тирәлеге субъектлары* - җирлек халкы, аларның берләшмәләре, иҗтимагый, эшлекле оешмалар, хакимият органнары һәм социаль-икътисадый тормышның башка субъектлары вәкилләре, җирлек үсешенә йогынты ясый торган һәм катнаша торган;

- *каты катлам* - юл киемнәре составындагы юл өслеге;

- *каты коммуналь калдыклар* - физик затлар куллану процессында торак урыннарда барлыкка килә торган калдыклар, шулай ук шәхси һәм көнкүреш ихтыяҗларын канәгатьләндерү максатларында физик затлар тарафыннан аларны торак урыннарда куллану процессында үз Куллану үзлекләрен югалткан товарлар. Каты коммуналь калдыкларга шулай ук юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге процессында барлыкка килә торган һәм физик затлар куллану процессында торак урыннарда барлыкка килә торган калдыклар составы буенча охшаш калдыклар да керә

- *җитештерү һәм куллану калдыклары* (алга таба-калдыклар) - җитештерү, эшләр башкару, хезмәтләр күрсәтү процессында барлыкка килгән матдәләр яки предметлар, алар удаляются, удаляются яки удаляют тиешле куллану процессында, әлеге Федераль закон нигезендә.

3. Территорияләрне төзекләндерү, карап тоту һәм җыештыру буенча гомуми таләпләр

3.1. Җирлекнең бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә, карап тотылырга һәм җыештырылырга тиеш.

3.2. Гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән урамнар, юллар, җирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр буе, скверлар, пляжлар, башка

объектларны карап тотуны һәм җыюны оештыруны вәкаләтле орган үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыра.

3.3. Физик һәм юридик затлар, аларның оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, милек хокукында, бүтән әйбер яки мәҗбүри хокукта (алга таба - җир кишәрлекләренә ия булучылар) булган җир кишәрлеген, шулай ук гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган күләмдә биналарны, корылмаларны мөстәкыйль рәвештә яки махсус оешмаларны үз акчалары хисабына җәлеп итү юлы белән чистартырга тиеш.

Бина, корылма милек хокукында яки башка әйбер яисә мәҗбүри хокукта булган очракта, җыештырылырга тиешле территория милек хокукында яки күчемсез милек объектына башка хокукта пропорциональ өлеш билгеләнә.

Җир участогы территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булса, территорияне карап тоту һәм җыештыру чикләре яклар килешүе белән билгеләнергә мөмкин. Килешү булмаганда, җыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яки башка биналарның, корылмаларның хуҗалары (кулланучылары) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә.

Физик яки юридик зат карамагында булган җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, җир кишәрлегенең хуҗасы булган җир кишәрлегенең фактта барлыкка килгән чиге буенча территория җыештырылырга тиеш.

Бина, корылма милек хокукында яки башка әйбер яки мәҗбүри хокукта булса, фасадны карап тоту якларның килешүе белән билгеләнергә мөмкин. Килешү булмаганда, фасадны карап тоту милек хокукында яки күчемсез милек объектына башка хокукта пропорциональ рәвештә гамәлгә ашырыла.

3.4. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын карап тоту һәм җыештыру муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне үткәрүгә конкурста җиңгән махсус оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

3.5. Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләрен карап тоту һәм җыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итүнең бер ысулы: торак милекчеләре ширкәте яки торак кооперативы яки башка махсуслаштырылган кулланучылар кооперативы, идарәче оешма, күпфатирлы йортта гомуми милекне карап тоту һәм ремонтлау эшләрен башкаручы затлар - әлеге йортта биналарның милекчеләре белән турыдан - туры идарә иткәндә (алга таба-идарәче оешмалар) гамәлгә ашырыла.

3.6.Шәхси торак йортлар территорияләрен һәм алар янәшәсендәге территорияне карап тоту һәм җыештыру мондый йортларның милекчеләре (яллаучылар) тарафыннан башкарыла.

3.7.Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту:

а) бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә-җир кишәрлегенең милекчеләре яки башка хокук ияләре;

б) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-вәкаләтле орган йә махсуслаштырылган оешма, ул муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча әлеге эшләрне башкаруга бәйге отучы;

в) чикләнгән кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) чикләрендә-әлеге объектларның хуҗалары;

г) йорт яны территорияләре чикләрендә-күпфатирлы йортларда торак биналарның милекчеләре яки идарәче оешмалар;

д) җир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләренең, яктырту челтәрләренең, радионияләрнең саклау зоналарында күрсәтелгән коммуникацияләрнең хуҗалары;

е) җир асты коммуникацияләренең сак зоналарында (урнаштыру рөхсәт ителгән очракта) - әлеге коммуникацияләрнең хуҗалары.

3.8.Кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын җыештыру һәм чистарту, урам һәм юллардан грунт һәм өслек суларын бүлеп бирү өчен билгеләнгән, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кабул итү коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

3.9.Җәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитар кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә билгеләнә. Бәдрәфләрнең санитар һәм техник торышы өчен аларның милекчеләре, хуҗалары, арендаторлары яки алар хезмәт күрсәтә торган махсус оешмалар җаваплы.

3.10.Төзекләндерү эшләрен башкаруның вакыты эшләрнең заказчысы тарафыннан объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәэмин итүне исәпкә алып билгеләнә.

3.11. Җирлек территориясен карап тоту һәм җыештыру чикләре физик һәм юридик затлар тарафыннан бирелгән җир кишәрлегенең чикләре нигезендә билгеләнә (җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, җир кишәрлеге хуҗасы булган җир кишәрлегенең фактта барлыкка килгән чиге буенча).

3.12. Төзекләндерү буенча җәмәгать билгеләнешендәге территорияләрдә территорияләрнең ачыклыгын һәм үтә күренмәлелеген тәэмин итәргә кирәк: территорияләрне визуаль кабул итү өчен (чукраклар булмау), халыкның (аз хәрәкәтләнүче төркемнәрне дә кертеп) тоткарлыксыз хәрәкәт итү шартларын, тарихи барлыкка килгән планлаштыру структурасын һәм төзелеш масштабын яклау алымнарын, җирлекнең әйләнә-тирә мохите белән төзекләндерү элементларының стильле бердәмлегенә ирешүне. Актив рәвештә бару режимы булган җәмәгать төзелеше участоклары-сәүдә, мәдәният, сәнгать, мәгариф учреждениеләре һ. б. авыл әһәмиятендәге объектлар; алар объект территориясен бүлеп бирү белән оештырыла ала, яисә аннан башка, бу очракта участок чикләрен биналар һәм корылмаларның тышкы контурына туры килә торган итеп билгеләргә киңәш ителә. Иҗтимагый киңлекләр территориясендә декоратив-гамәли сәнгать әсәрләрен, декоратив су җайланмаларын урнаштыру тәкъдим ителә.

3.13. Муниципаль берәмлек территорияләрен җыештыруны оештыруны, норматив калдыклар җыелу күләме күрсәткечләрен куллану нигезендә, аларның җитештерүчеләреннән башкарырга киңәш ителә

3.14.Вәкаләтле орган җирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне карап тоту һәм җыештыру буенча эшләрнең үтәлешен контрольдә тота.

4. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен карап тоту буенча фасад һәм коймаларның тышкы кыяфәтенә карата таләпләр.

4.1. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен карап тоту буенча гомуми таләпләр.

4.1.1. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен милекчеләре яки башка хокук ияләре мөстәкыйль рәвештә йә махсус оешмаларны үз акчалары хисабына җәлеп итү юлы белән тоталар.

4.1.2. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен карап тоту үз эченә алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен төзекләндерүне ала:

а) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;

б) җир кишәрлеген җыештыру һәм санитар-гигиеник чистарту;

в) гражданнар, оешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге нәтиҗәсендә барлыкка килә торган җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм чыгару;

г) җир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау.

4.1.3. Биналар, корылмалар фасады төзелеш өлешендә, декоратив бизәкләү һәм инженерлык элементларында күзгә күренеп тора торган җимерекләр булырга тиеш түгел һәм аларның эстетик торышы сакланырга тиеш. Бинаның фасадына зыян килү фасадның гомуми мәйданының 1% тан артык булырга тиеш түгел.

4.1.4. Шәхси җиһазлар һәм тәрәзәләр, витрина, керү урыннары, мәгълүмати биналарның һәм корылмаларның фасадлары һәм реклама конструкцияләре элементлары һәм җайланмалары, гомумән алганда, бөтен бинаның фасады өчен эшләнгән проект нигезендә гамәлгә ашырыла, ул, гамәлдәге керү юлларын, витрина, мәгълүмати элементларны һәм биналарның фасадларын, реклама конструкцияләрен исәпкә алып, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башкарма комитетының архитектура һәм шәһәр төзелеше бүлеге белән килештерелгән һәм Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Димтамак авыл җирлеге башкарма комитеты башлыгы (җитәкчесе) тарафыннан расланган.

Бинаның (корылманың) фасады үзгәреше бинаның (корылманың) фасадының килештерелгән проектына туры килергә тиеш.

Мәгълүмати биналарның һәм корылмаларның фасадлары һәм реклама конструкцияләре элементлары һәм җайланмалары урнаштыру түбәндәге таләпләргә туры килергә тиеш:

- бина һәм корылманың фасады чикләрендә өстәмә элементларны һәм җайланмаларны урнаштыру тәртибе;
- биналарның һәм корылмаларның фасадлары архитектурасына өстәмә элементларның һәм җайланмаларның стилистик туры килүе;
- өстәмә элементларның төсләр гармониясе һәм саклау зонасы өчен фасадның төсле карары булган җайланмалар урнаштыру;
- бинаның фасады һәм корылманың өстәмә элементлары һәм җайланмалары ярашуы;
- мзгълүматның визуаль укылышы һәм аңлаешлы булуы;
- кешеләр өчен куркынычсызлык;
- эксплуатация һәм ремонт уңайлылыгы;
- югары дәрәҗәдә сәнгать һәм техник үтәлеш;
- югары декоратив һәм эксплуатацион үзлекләре булган сыйфатлы, озак вакытлы материалларны куллану.

Бина фасадына урнаштыру мәгълүмати реклама конструкцияләрен куллану күпфатирлы йорттагы биналарның милекчеләре ризалыгы белән яисә торак урынында билгеләнгән тәртиптә алынган биналарның милекчеләренең ризалыгы белән рөхсәт ителә кодекс Россия Федерациясе, урнашкан очракта мәгълүмати күпфатирлы йорт фасадындагы реклама конструкцияләрен урнаштыру. Кызыксынган зат бинага, корылмага, бүлмәгә керү юлы бер генә булган очракта элмә такталар һәр керү юлы янында урнаштырыла һәм бинаның бер төренә туры килергә тиеш.

4.2.Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту.

4.2.1. Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту үз эченә түбәндәгеләрне ала:

а) конструктив элементларны һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларын, балкон һәм лоджий коймаларын, кәрнизләрне, ишек төбе һәм аерым баскычларны, төшү урыннарын һәм баскыч коймаларын, витрина, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны үз вакытында ремонтлый һәм төзекләндерә, аларны буяу һәм буяу эшләрен башкару;

б) су китү юллары, су китү торбаларының һәм сливларның төзек хәлдә булуын һәм карап тотуны тәэмин итү;

в) җөйләрне, ярыкларны һәм сайланмаларны герметизацияләү, бизәү һәм чигү; керү төркемнәрен, отмосткаларны, цоколь тәрәзәләрен һәм подвалларга керү юлларын торгызу, ремонтлау һәм вакытында чистарту;

г) фасадларны, шул исәптән фасадларны, аларның торышына һәм эксплуатацияләүгә бәйле рәвештә, үз вакытында чистарту һәм юдырту;

д) үз вакытында тәрәзәләрне һәм витриналарны, элмә такталар һәм күрсәткечләр юу;

е) язулардан, рәсемнәрдән, игъланнардан, плакатлардан һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан чистарту.

4.2.2. Биналар, корылмалар, встроенно-төзелгән торак булмаган биналарның милекчеләре, башка хокук ияләре һәм тиешле вазыйфалар йөкләнгән башка затлар түбәндәгеләргә бурычлы:

а) кирәк булганда, әмма елына бер тапкырдан да ким түгел, фасадларны чистартырга һәм юарга,

б) кирәк булган саен, тик елына ике тапкыр, язын (җылыту системаларын сүндергәннән соң) һәм көзен (җылыту сезоны башланганчы) чистартырга һәм юарга, кагыйдә буларак, тәрәзәләрне, балкон һәм лоджияләрне, подъездлардагы керү ишекләрен химик чаралар белән чистартырга һәм юарга;

в) фасадның фактик торышын исәпкә алып, 5-6 ел эчендә агымдагы ремонт үткәрергә, шул исәптән фасадны буятырга;

г) фасадның аерым элементларын (цоколь, канат, баскыч, приямкалар, керү ишекләре, капка, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм лоджийлар, су торбалары, тәрәзә агымнары, линия ачышлары һәм башка конструктив элементларны) хуплап ремонтларга);

д) чыгыш ясаучы фасад конструкцияләре җимерелү куркынычы янаган очракта (коймалар, сеткалар урнаштыру, җимерелә торган элементны демонтажлау һ. б.) саклау-кисәтү чараларын башкарырга;

е) мондый вывеска эксплуатацияләнмәгән очракта (арендатор (субарендатор) һ. б. очраклар) тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасын (элмә такталар) сүтәргә.

4.2.3. Фасадларны эксплуатацияләгәндә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

а) биналарның һәм корылмаларның фасадлары өслегенә зыян китерү (пычрату): су агып китү, буяу куптару, ярыклар булу, киселгән штукатурка, тышлау, кирпеч кладкасына зыян китерү, тимер-бетон конструкцияләрнең саклагыч катламын каплау һ. б.;

б) панельара кисешүләрнең герметизациясен бозу;

в) штукатурка, тышлау, фасадның цоколь өлешендәге буяу катламы, биналар яки корылмаларга зыян китерү (катлау, пычрату), шул исәптән тәрәзә, керү приямкаларының конструкциясенең төзеклеге;

г) чыгыш ясаучы фасадларның һәм корылмаларның: балкон, лоджий, эркерларның, тамбурларның, карнизларның, козырькларның һ. б. зыян күрүе (пычрату).;

д) балконнар, лоджий, парапетлар коймалары җимерелү (булмау, пычрату) һ. б.;

е) эксплуатацияләү, учреждениеләрнең такталарыннан, режим табличкаларыннан тыш вәкаләтле орган белән килештерелгән, учреждениенең фасадында һәм (яки) түбәсендә, бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә тышкы мәгълүмат чараларын паспортсыз урнаштыру чараларын урнаштыру;

ж) афишаларны, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне фасадларда, тәрәзәләрдә (шул исәптән тәрәзә проемының эчке ягында), пыяла ишекләрдә (шул исәптән пыялалы ишекнең эчке ягыннан), биналар, корылмалар һәм корылмаларның эчке ягыннан) алга таба файдалану максатларында элү һәм җәю;

з) күп фатирлы йорттагы биналарның, корылмаларның милекчеләренең, биналарның милекчеләренең ризалыгыннан башка биналарның, корылмаларның фасадларына граффити ясау.

4.2.4. Түбәндәгеләр рөхсәт ителә:

а) подъездларга кергәндә мәгълүмати стендлар урнаштыру;

б) проект карары нигезендә антенна һәм кабель системаларын, эфир телевидениесе коллектив кабул итүне бина түбәләрендә урнаштыру.

4.3. Йорт билгеләре.

а) биналар, корылмалар йорт билгеләре белән җиһазландырылырга тиеш;

б) аншлаглар һәм номер билгеләре чисталыкта һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Аншлагларның һәм номер билгеләренең чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны карап тоту өчен җаваплы затлар җаваплы.

4.4. Керү төркемнәре (төеннәр).

Биналарның, корылмаларның керү төркемнәрен яктырту җиһазлары, элмә (козырек), өслекләрнең бәйләнеше элементлары (баскычлар һ.б.), инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәрен (пандуслар, перила һ. б.) урнаштыру өчен җайланмалар һәм җайланмалар белән җиһазландырырга кирәк.

Керү төркемнәренең тышкы яктан баскычлар булган очракта, антикаль юллар һәм капламалар белән җиһазландырылуы зарур.

Пандус шумый торган өслеге бераз кытыршы матуриалдан эшләнгән һәм горизонталь канауларсыз булырга тиеш. Пандусларның койма конструкцияләре булмаганда, биеклеге 75 мм дан да ким булмаган бортик һәм поручни булу күздә тотыла. Бордюр пандусыннан тайпылу 1: 12 кабул ителә. Пандус борылганда яки аның озынлыгы 9 м дан да ким булмаган очракта, һәр 9 метр саен 1,5 х 1,5 м киңлектәге горизонталь мәйданчыкларны күз алдында тотарга киңәш ителә.

Төшү урыны тәамаланган урында дренаж җайланмалары урнаштыру күздә тотыла. Пандус юлының горизонталь участоклары башында һәм ахырында текстурасы һәм төсе буенча әйләнә-тирә өслектән аерылып тора торган итеп ясарга киңәш ителә. Баскычның яки пандусның ике ягы буенча дивардан 40 мм ераклыктагы 800-920 мм түгәрәк яки турыпочмаклы кисештәге поручнилар карала. Баскычларның киңлеге 2,5 м һәм аннан да күбрәк булган очракта бүлү поручниеләре каралган. Поручняларның озынлыгы пандус яки баскычның озынлыгы һәр яктан 0,3 м га ким булмаган күләмдә билгеләнә. Поручларның конструкцияләре кулның металл белән бәйләнешен булдырмаска тиеш.

4.4.1.Керү төркемнәрен проектлаганда, биналарның, корылмаларның фасадларын яңартканда, үзгәрткәндә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

а) гомуми файдаланудагы территориядән чыга торган фасадлардагы җирдән 1,2 м югарырак урнашкан подвалга һәм цоколь катына керү юлларын урнаштыру;

б) җәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулаучы терәк элементлар (колонналар, стояклар һ. б.) урнаштыру;

в) бинаның барлык фасады комплексцы чишелешен исәпкә алып, проект документациясен эшләмичә ике һәм аннан күбрәк керү (гамәлдәгеләрен исәпкә алып) урнаштыру;

г) җәяүлеләр зонасы зонасында җиңел конструкцияләрдән (баскычлар, пандуслар, ишек төбе, яшелләндерү) керү төркеме элементларының минималь норматив киңлеге булган урам-юл челтәре тротуарларын якын-тирә тротуарны 0,5 м га урнаштыру;

д) күпфатирлы йортта биналарның милекчеләренең ризалыгыннан башка, керү төркемен урнаштыру;

е) торак урыны милекчесе ризалыгыннан башка керү төркемен урнаштыру өчен балконнан файдалану;

ж) вәкаләтле орган белән килешмичә, күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган биналарның керү төркемнәрен үз белдеге белән урнаштыру.

4.5. Түбә.

Биналар, корылмалар түбәсе, су бүлү системасы элементлары, төтен юлларын һәм вентиляция системаларын каплау төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава шартларында йортларда яшәүчеләр һәм җәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.

4.5.1. Кышкы вакытта биналарның милекчеләре һәм башка хокук ияләре, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә итүче оешмалар тарафыннан түбәләрне кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистартып тору оештырылырга тиеш. Җәяүлеләр зоналарына чыга торган яклардагы түбәләрне кардан чистарту участокларны коймалап алу һәм барлык саклык чараларын күрү белән һәм тәүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш. Калган түбәдән, шулай ук яссы түбәләрдән карны эчке ишегалды территорияләренә ташлау зарур. Түбәдән җәяүлеләр юлына ташланган, җәмәгать транспортын көтү тукталышына, юл йөрү өлешенә кар һәм боз кичекмәстән чистартылырга тиеш.

4.5.2. Кар һәм боз өемнәре ташлаганда, боз сөңгеләре ташлаганда, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарганда агач һәм куакларның, электр белән тәэмин итүнең һава линияләре, яктырту һәм элемтә линияләре, юл билгеләре, юл светофорлары, юл киртәләре, юл коймалары, җәмәгать транспортын көтү павильоннары, бинаның декоратив бизәлеше һәм инженерлык элементлары сакланышын тәэмин итүче чаралар күрелергә тиеш.

Күрсәтелгән элементларга зыян килгән очракта, алар түбәне чистарткан һәм зыян күргән зат хисабына торгызылырга тиеш.

4.5.3. Биналарның, корылмаларның түбәләре су бүлүгә ия булырга тиеш, ул җәяүлеләргә агып төшә торган суның турыдан-туры әләгүенә юл куймый. Желоба, воронка, су агып китү юллары өзек булырга тиеш түгел һәм җыелган су агымын тулысынча агызуны күз алдында тотарга тиеш булырга тиеш . Җәяүлеләр зоналары булган биналар ягыннан чыккан агым сулар җәяүлеләр сукмакларыннан читкә китәргә тиеш.

4.5.4. Рөхсәт ителми:

а) түбәне (көрәкләр, беркеткечләр, ломнар), төзелеш материалларын, ремонт калдыкларын, файдаланылмый торган механизмнарны һәм башка предметларны эксплуатацияләү өчен билгеләнгән биналарның, корылмаларның түбәсенә тоту;

б) бина түбәләреннән боз, кар һәм чүп-чарларны агым су торбаларына ыргыту.

4.6. Җир кишәрлекләрен карап тоту.

4.6.1. Җир кишәрлекләре территорияләрен карап тоту үз эченә түбәндәгеләрне ала:

а) көн саен чүп-чардан, яфраклардан, кардан һәм боздан (боздан) җыештыру);

б) юлларның, күперләрнең, урамнарның, тротуарларның, юлларның, җәяүлеләр территорияләренең бозлавыкка каршы материаллары белән эшкәртү;

в) кар көрәү һәм себерү;

г) кар һәм боз чыгару (кар-боз катнашмаларын);

д) контейнер мәйданчыкларын, барлык төр калдыклар өчен контейнерлар, чүп-чар өчен чүп-чар, эскәмияләр, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту һ. б.;

е) чүп-чар кабул итү камераларын, контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер мәйданчыкларын җыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;;

ж) яңгыр һәм кар суларын бүлеп бирү;

з) каты көнкүреш, эре габаритлы һәм башка калдыкларны җыю һәм чыгару;

и) территорияне су сибү өчен тузан хасил итү һәм һава дымлылыгын киметү;

к) яшел утыртмаларның сакланышын тәэмин итү һәм аларны карау;

л) коммуналь билгеләнештәге объектларны, инженерлык коммуникацияләрен (корылмаларны), юлларны, тимер юлларны, күперләрне, җәяүлеләр кичүләрен төзүдән, реконструкцияләүдән һәм төзекләндерүдән соң, төзекләндерүдән соң бозылган төзекләндерү элементларын торгызу, реставрация, археология һәм башка җир эшләрен башкару.;

м) гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә туры китереп карау һәм яңгыр кабул итү коеларын (яңгыр сулары канализациясе), җир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту;

н) җир кишәрлекләре киртәләрен карап тоту, шул исәптән җимерелгән (сүтелгән) биналар, корылмалар коймаларын урнаштыру һәм карап тоту, алар территориягә чит затлар үтеп керү һәм (яки) рөхсәтсез урыннарда калдыкларны урнаштыру мөмкинлеге бирә торган, шулай ук аларны пычрактан, кардан һәм мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартуны тәэмин итү;

о) язгы җәйге чорда Наратлык балтырганын юк итү.

4.6.2. Файдаланылмый һәм үзләштерелми торган территорияләрне, шулай ук корылмаларны сүткәннән соң территорияләрне озак вакыт дәвамында (бер елдан артык) җыештыру һәм карап тоту бурычы аларның хуҗаларына йөкләнә.

5. Юлларны карап тоту буенча таләпләр.

Юлларны карап тотуны муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча әлеге эш төрләрен уздыруга бәйге откан махсус оешмалар башкара.

5.1. Юл территорияләрен карап тоту үз эченә түбәндәгеләрне ала:

а) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге юлларны ремонтлау;

б) тротуарлардан (җәяүлеләр зоналарыннан, юллардан) һәм юлларның йөрү өлешеннән, ясалма юл корылмаларыннан пычрак, чүп-чар, кар һәм боз (боз) җыештыру;

в) юл катламнарын юу һәм су сиптерү;

г) газон һәм яшел үсентеләрне карап тоту;

д) тышкы яктырту баганаларын һәм җәмәгать һәм тимер юл транспортының контакт челтәрен ремонтлау;

е) кече архитектура формаларын төзекләндерү һәм буяу;

ж) ясалма юл корылмалары составына керүче күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын, тау канауларын һәм ачык лотокларны урнаштыру, ремонтлау һәм чистарту;

з) коймаларны, киртәләрне, турникетларны, кече архитектура формаларын урнаштыру, ремонтлау һәм ел саен буяу.

Юл катламнарын саклау максатларында түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

а) волок белән йөк ташу;

б) рельслар, бүрәнәләр, тимер балкалар, торбалар, кирпеч урамнарында төяү-бушату эшләре вакытында башка авыр әйберләр ташлау һәм аларны туплау;

в) төзелеш материалларын һәм төзелеш калдыкларын машиналар йөрү өлешендә һәм тротуарларда ташлау һәм (яки) туплау.

5.2. Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

а) җәяүлеләр өчен юнәлдерүче тимер коймалар һәм тротуар баганаларны сезонлы буяу кышкы сезон тәмамланганнан соң, төзекләндерү айлыгы чорында башкарыла. Буяр алдыннан коймалар ремонтланырга, пычрактан чистартылырга, юылган һәм төзәтелгән булырга тиеш;

б) барлык юл тамгасы заказчы тарафыннан билгеләнгән чират вакытында һәм тәртиптә юл тамгасы төшерү өчен расланган паспортлар (схемалар) нигезендә үтәлергә тиеш;

в) юлларның юл тамгасы таләп ителә торган төс - һәм ут-техник характеристикаларын, тоташтыру коэффициентын, эксплуатациянең бөтен чоры дәвамында мәйдан буенча саклануны тәэмин итәргә тиеш;

г) конструкцияләр һәм юл билгеләрен беркетү системалары күз күреме һәм монтажлау мөмкинлекләренә карап сайлап алына;

д) юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш. Вакытлыча билгеләнгән юл билгеләре аларны урнаштыру зарурлыгына китергән сәбәпләрне бетергәннән соң бер тәүлек эчендә төшерелә;

е) визуаль-коммуникация системасы элементлары: транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, җирлекнең планлаштыру-структур

элементлары күрсәткечләре юлларда һәм транспорт чишелешләрендә аларга хәрәкәт юнәлешен күрсәтү өчен билгеләнә.

6. Шәхси торак йортларны карап тоту һәм территорияне төзекләндерү буенча таләпләр.

6.1. Шәхси торак йортларның милекчеләре (яки) яллаучылар (алга таба-торак йортларның хуҗалары), әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, бурычлы:

а) торак йортларның, коймаларның (коймаларның), шулай ук йорт чикләрендәге башка корылмаларның фасадларының тиешле торышын тәэмин итәргә, аларны вакытында ремонтларга һәм буяуга тотарга, аларны үз вакытында ремонтларга һәм буяп тотарга;

б) торак йортта номер билгесе булырга һәм аны төзек хәлдә тотарга;

в) йорт территориясен, шулай ук йорт яны территориясен тәртиптә тоту;

г) йорт чикләрендә яшел үсентеләрне тәртиптә тотарга, куак һәм агачларны санитар кисәргә, газүткәргечләрнең сак зонасында, кабельле һәм һава электр тапшыру линияләрендә һәм башка инженерлык челтәрләрендә агачлар утыртмаска;

д) су агып китүче торбаларны һәм канауларны чистартырга, язгы чорда агым сулары агып китүне тәэмин итәргә;

е) бирелгән җир участогы чикләрендә, үзәкләштерелгән канализация булмаганда, санитария нормалары нигезендә, җирле канализацияне, юдырту чокырын, бәдрәфне җиһазландырырга, аларны даими рәвештә чистартып, дезинфекциялəп торырга.;

ж) махсус мәйданчыкларда урнаштырылган каты һәм эре габаритлы калдыкларны контейнерларга урнаштырырга;

з) билгеләнгән тәртип нигезендә каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны үз вакытында җыеп чыгаруны тәэмин итәргә;

и) йорт янындагы территориядә үлән чабу.

6.2. Шәхси торак төзелеше территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

а) йорт яны чикләрендә киртәләр урнаштырырга;

б) йорт яны территорияләрендә һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә яфракларны, теләсә нинди төр калдыкларны һәм чүп-чарны яндыру;

в) күмер, тара, утын, эре габаритлы калдыкларны, төзелеш материалларын, йорт яны территориясендә саклау;

г) транспорт чараларын йорт яны территориясеннән читтә юу;

д) ишегалды корылмалары төзергә, йорт яны территориясеннән чокырларны төзекләндерергә;

е) әлеге территориянең урам юлларында махсус транспорт һәм урып-җыю техникасыннан файдалану мөмкинлеген кыенлаштыра торган яисә аңа комачаулаучы киртәләрне урнаштырырга;

ж) территорияне төзекләндерү элементларын җимерергә һәм бозарга, сулыкларны чүпләргә;

з) бирелгән җир кишәрлекләренең чикләре һәм (яки) киртәләре чикләреннән читтә табылган, төзек булмаган яки файдаланылмый торган транспорт чарасын саклау, урнаштыру һәм саклау;

и) тирә-юньне теләсә нинди калдыклар белән чүпләү;

к) сыек юдыргычлар, сыек чистарткычлар, җитештерү һәм куллану калдыкларын машиналар йөрү өлешләренә чыгару җайланмаларын урнаштырырга.

л) җир участогы хуҗасы тарафыннан хуҗалык корылмаларын төзүне гамәлгә ашырган очракта, җирле үзидарә органнары тарафыннан бирелгән рөхсәт нигезендә якын-тирә территориядә төзелеш материалларын вакытлыча (6 айга кадәр) саклау рөхсәт ителә. Шул ук вакытта автотранспортның йөрүе тәэмин ителергә тиеш.

а) кар этәргә, чүп-чар, шлак ташларга, көнкүреш калдыкларын йорт территориясенә агызырга;

н) ишегаллары һәм алар янәшәсендәге территориядән чистартылган кар һәм бозны юллар һәм юлларның машиналар йөрү өлешенә чыгарырга яисә хәрәкәт итәргә;

в) йорт яны территориясен теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә, җитештерү һәм куллану калдыкларын урам юлларына (шул исәптән су бүлү лотоклары, канаулар, ябык челтәрләр һәм хуҗалык-канализация коелары) чыгарырга.

п) йорт территориясе артында комплектланган (төзек булмаган) транспорт чарасын сакларга.

7. Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту буенча таләпләр.

Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, туклану чыганаклары (шул исәптән җыюлар, туклану пунктлары, идарә тартмалары) керә.

7.1. Урамнар, юллар, җәяүлеләр тротуарлары, торак кварталлар, ишегаллары, предприятие, учреждение, оешма территорияләре тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

7.2. Биналарның һәм корылмаларның милекчеләре, милек рәвешләренә карамастан, биналарның һәм корылмаларның архитектур-сәнгати яктыртылышы булуын һәм эшләвен проектлар нигезендә тәэмин итәргә тиеш.

7.3. Төп мәйданнарда, магистральләрдә һәм урамнарда, транспорт тоннельләрендә функциясез яктырткычлар саны 3% тан артмаска тиеш, башка территорияләрдә (урамнар, ишегалды территорияләре) - 5% тан, җир асты җәяүлеләр кичүендә - 10% тан көндезге һәм кичке режимнарда (10% ка яктырткычлар кертелмәгән).

7.4. Сафтан чыккан терекөмешле газ разрядлы лампалар бу максатлар өчен махсус билгеләнгән биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсус предприятиеләргә чыгарылырга тиеш. Әлеге төр лампаларны чүплекләргә, чүп эшкәртү заводларына чыгарырга ярамый.

7.5. Металл терәкләр, кронштейннар һәм тышкы яктырту җайланмаларының башка элементлары чисталыкта булырга, крена, коррозия учакларына ия булмаска һәм кирәк булган саен милекчеләр (хуҗалары, кулланучылар) белән буялырга, әмма өч елга бер тапкырдан да ким булмаска тиеш, һәм төзәтү хәлендә булырга тиеш.

7.6. Тышкы яктыртуның бердәм системасына тоташтырылган урам һәм йорт яны утларын карап тоту һәм ремонтлау эшен вәкаләтле орган яисә махсуслаштырылган оешма башкара, ул муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга бәйге ота. Торак йортларның кереш бүлү җайланмаларына тоташтырылган йорт яны утларын карап тоту һәм ремонтлау эшләрен идарәче оешмалар башкара.

7.7. Тышкы яктырту баганалары, саклагыч, бүлү киртәләре, юл корылмалары һәм юл җиһазлары элементлары буялырга, язулардан һәм теләсә нинди мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек хәлдә һәм чисталыкта булырга тиеш.

7.8. Тышкы яктырту баганаларын алыштырганда, күрсәтелгән конструкцияләр өч тәүлек эчендә сүтеп алынырга һәм челтәр хуҗалары тарафыннан чыгарылган булырга тиеш. Тышкы яктырту баганаларын чыгару юллардагы терәк хуҗасы тарафыннан кичекмәстән башкарыла, калган территорияләрдә - мондый кирәклек ачыкланган мизгелдән (демонтаж) бер тәүлек эчендә башкарыла.

7.9. Ут баганаларында урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм куркынычсыз торышы һәм тышкы кыяфәте өчен әлеге терәкләрнең милекчесе (хуҗасы) җаваплы.

7.10. Үткәргечләрнең текә ярлары, терәк, изоляторлар булган очракта тышкы яктырту җайланмаларыннан файдалану рөхсәт ителми. Тышкы яктырту җайланмалары эшендә электр чыбыкларын өзү яки терәкләрне зарарлау белән бәйле җитешсезлекләрне ачыклаганнан соң кичекмәстән бетерергә кирәк.

7.11. Чыбыкларны һәм кабельләрне челтәрләргә һәм тышкы яктырту җайланмаларына үз белдегең белән тоташтыру һәм тоташтыру рөхсәт ителми.

7.12. Тышкы яктырту объектлары яки тышкы яктырту чаралары белән җиһазландырылган объектларның милекчеләре (хуҗалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар түбәндәгеләргә бурычлы:

а) урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, терәкләр һәм яктырткычларның, яктырту җайланмаларының сыйфатын күзәтеп торырга, бозылган яки зыян күргән очракта үз вакытында ремонт ясарга;

б) билгеләнгән тәртип нигезендә утны кабызуны һәм сүндерүне күзәтеп торырга;

в) тышкы яктыртуны урнаштыру, тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү кагыйдәләрен үтәргә;

г) тышкы яктырту фонарьларын үз вакытында алыштырырга;

д) урам яктырту баганаларын игъланнардан чистартырга.

7.13. Тротуарларда урнашкан мачталар һәм тышкы яктырту баганалары һәм җәмәгать транспортының контакт челтәре тирәсен җыештырган өчен җаваплылык тротуарларны җыештырган өчен җаваплы затларга йөкләнә.

7.14. Трансформатор һәм бүлү подстанцияләренә, автомат режимда (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) эшләүче башка инженерлык корылмаларына якын-тирә территорияләрне җыештыру өчен җаваплылык әлеге объект хуҗаларына йөкләнә.

8. Кече архитектура формаларын һәм стационар булмаган объектларны карап тоту буенча таләпләр.

8.1. Кече архитектура формалары.

Кече архитектура формаларына монументаль-декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү җайланмалары, су җайланмалары, муниципаль җиһазлар, авыл җирлеге территориясендә коммуналь-көнкүреш һәм техник җайланмалар керә.

8.1.1. Кече архитектура рәвешләрен карап тоту бирелгән җир кишәрлекләре чикләрендә, гомуми файдаланудагы территорияләрдә җир кишәрлекләре хокукына ия булучылар тарафыннан гамәлгә ашырыла - муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга конкурс откан оешма белән килешү нигезендә вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

Урамдагы техник җиһазларга таксофоннар каплау, почта тартмалары, су сату буенча автоматлар, сәүдә палаткалары, инженер җиһазлары элементлары (инвалид коляскалар өчен күтәртү мәйданчыклары, карау люклары, телефон элемтәсе шкафлары) керә.

8.1.2. Кече архитектура формалары хуҗалары түбәндәгеләргә бурычлы:

а) кече архитектура формалары торышы чисталыкта һәм төзек булырга тиеш;

б) язгы чорда кече архитектура формаларын план буенча тикшерү, аларны иске буяудан, тутыктан чистарту, юдырту, буяу, шулай ук ватылган элементларны алыштыру;

в) кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга кардан һәм боздан кардан чистарту;

г) балалар, спорт, хуҗалык мәйданчыкларының һәм ял мәйданчыкларының конструктив элементларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм куркынычсызлыгы таләпләренә туры килүен күзәтеп торырга;

8.1.3. Рөхсәт ителми:

а) кече архитектура формаларын тиешенчә файдаланмаска (балалар өчен уен мәйданчыкларында өлкәннәр ял итү, спорт мәйданчыкларында кием киптерү һ. б. лар);

б) кече архитектура формаларында теләсә нинди мәгълүмати-басма продукцияне эләргә һәм ябыштырырга;

в) кече архитектура формаларын һәм аларның конструктив элементларын, урам техник җиһазларын ватарга, җимерергә, сүтәргә;

8.2. Стационар булмаган объектларны карап тоту

Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә урнаштыру схемасы буенча гамәлгә ашырыла. Җир кишәрлеген арендалау килешүе вакыты чыккач, стационар булмаган объект арендатор тарафыннан сүтелергә, ә җир участогы азат ителгән һәм беренчел халәткә китерелгән булырга тиеш.

8.2.1. Стационар булмаган объектларның милекчеләре булган юридик һәм физик затлар түбәндәгеләргә бурычлы:

а) ремонт һәм буяу эшләрен башкарырга. Ремонт тышкы кыяфәтне һәм проект документлары белән билгеләнгән төсләр чишелешен исәпкә алып башкарылырга тиеш;

б) якын-тирә территориядә яшел үсентеләр, газоннар, бордюр ташлары, кече архитектура формалары (алар булганда) сакланышын күзәтеп торырга, әлеге кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләр нигезендә әлеге территорияне карап тотарга;

в) стационар булмаган объектлар янында урналар урнаштырырга, чүплекләрне көн дәвамында калдыклардан, кирәк булган саен, әмма тәүлегенә кимендә бер тапкыр чистартырга, чүплекләрне елына кимендә бер тапкыр буярга.

8.2.2. Рөхсәт ителми:

а) стационар булмаган объектларга, козырекларга, навесларга һәм проектларда каралмаган башка конструкцияләр корырга;

б) стационар булмаган объектлар янында сәүдә-суыткыч җиһазларын куярга;

в) стационар булмаган объектлар янында һәм аларның түбәләрендә таралар, товарлар, детальләр, көнкүреш һәм җитештерү характерындагы башка әйберләрне сакларга, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатлары өчен кулланырга;

г)стационар булмаган объектлар арасында янгын куркынычы тудыручы әйберләр, җиһазлар белән каплау.

9. Төзелеш эшләре җитештерү урыннарын карап тоту буенча таләпләр.

Төзелеш мәйданчыкларын карап тоту, төзекләндерү эшләре тәмамланганнан соң, ремонт, төзелеш һәм башка төр эшләрне торгызу төзүчегә йөкләнә. Эшләр алып барылмый торган төзелеш объектлары төзелеш челтәрләре белән ябылырга тиеш.

9.1. Төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләр башланыр алдыннан, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләрне башкару чорында түбәндәге эшләрне башкарырга кирәк:

а)төзелеш мәйданы территориясенең бөтен периметры буенча башкарма комитетның хокукый актлары таләпләренә туры китереп типлаштырылган койма урнаштырырга;

б) төзелеш мәйданчыгы коймаларының гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатацион куркынычсызлыгын тәэмин итәргә;

в) төзелеш мәйданчыгы коймаларының тиешле техник торышын, аның чисталыгын күзәтеп торырга, вакытында пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан арындырырга;

г) төзелеш мәйданы территориясенә кергәндә, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирүче төзелеш объектының мәгълүмати щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

д) төзелеш мәйданчыгы периметры буенча тышкы яктыртуны тәэмин итәргә;

е) төзелеш мәйданына керү юллары, мәйдан эчендәге юллар һәм урамнарның (юлларның) йөрү өлешенә пычрак һәм чүп-чар чыгармый торган чыгу урыннарында транспорт чараларының көпчәкләрен чистарту яки юдыру пунктларын җиһазландырырга;

ж) төзелеш мәйданчыгы территориясендә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын җыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункерлар булуны тәэмин итәргә;

з) төзелеш мәйданыннан каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;

и) төзелеш мәйданыннан чистартылган һәм калдыклар булмаган карны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга чыгаруны тәэмин итәргә;

к) эшләр башкарганда гамәлдәге җир асты инженерлык коммуникацияләрен, тышкы яктырту челтәрләрен, яшел үсентеләрне һәм кече архитектура формаларын саклауны тәэмин итәргә.

л) төзелеш материаллары, җиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче бүлмәләр, эшчеләр һәм хезмәткәрләрне вакытлыча урнаштыру өчен көнкүреш вагончыклары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелешне оештыру проекты нигезендә төзелеш мәйданчыклары чикләрендә урнаштырыла.

9.2. Рөхсәт ителми:

а) башкарма комитетның тиешле рөхсәтеннән (күрсәтмәләреннән) башка юлларның һәм тротуарларның машиналар йөрү өлешен тарайту яки ябу;

б) чүп-чарны яндырырга һәм төзелеш калдыклары утильләштерергә.

10. Җирләү урыннарын карап тоту буенча таләпләр.

Җирләү урыннарын этик, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә карап тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән җирләү урыннарын карап тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

10.1.Җирләү урыннарын карап тотуга карата таләпләр:

а) зиратлардагы җәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Җәмәгать бәдрәфләре территорияләрендә урналар чистартылган булырга тиеш;

б) зират территориясендә калдыклар өчен контейнерлар һәм чүплекләр чистартылырга тиеш.

в) ауган һәм авария хәлендә булган агач утыртмалары булу рөхсәт ителми. Авария хәлендәге агач үсентеләре ачыкланган мизгелдән бер тәүлек эчендә сүтелергә тиеш;

10.2. Кышкы чорда җирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

а) зиратларның үзәк юллары, керү юллары киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнары булмаган килеш тигез кар өеме булу рөхсәт ителә;

б) беренче чиратта үзәк һәм керү юлларыннан кар, боз кисәкләрен чыгарырга, кар-боз катламнарын юк итәргә кирәк;

в) юллардан чистартылган кар һәм бозны каберләргә, газоннарга, куакларга туплау рөхсәт ителми.

10.3. Кышкы чорда җирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

а) үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм җирләү урыннарында башка гомуми кулланылыштагы территорияләр төрле пычратулардан чистартылырга тиеш;

б) яшел үсентеләрне санитар кисү, агач-куак үсемлекләрен чүп-чардан арындыру чаралары ел саен башкарылырга тиеш.

в) күмелгән урынны, кабер өстендәге корылманы (крестлар, һәйкәлләр, плитәләр, склеплар һ.б.) карау, чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту эшләре тормыш иптәше (ире, хатыны), туганнары, вафат булган затның законлы вәкиле яки мәҗбүри санитар таләпләрне үтәп башка зат тарафыннан башкарыла.

11. Җирлек территориясен бәйрәмчә бизәү.

11.1. Авыл җирлеге территориясен бәйрәм һәм тематик бизәү бәйрәм көннәрендә һәм чаралар исемлеге буенча башкарыла:

1. Яңа ел каникуллары (1, 2, 3, 4, 5, 6 8 гыйнвар)
2. Җиңү көне (9 май)
3. Россия Көне (12 июнь)
4. Хәтер һәм кайгы көне (22 июнь)
5. Татарстан Республикасы көне (30 август)
6. Белем көне (1 сентябрь)

Биналарны, корылмаларны бизәү җирлек территориясен бәйрәмчә бизәү концепциясе кысаларында аларның хуҗалары яки арендаторлары тарафыннан башкарыла.

11.2. Бәйрәм бизәлеше милли флагларны, лозунгларны, гирляндаларны, панноларны элү, декоратив элементлар һәм композицияләр, киоск стендларын, трибуналарны, эстрадаларны урнаштыру, шулай ук бәйрәм иллюминациясе урнаштыруны күздә тота.

11.3. Объектларны бәйрәм һәм тематик бизәүнең әзерлеге бәйрәм датасына 5 көн кала, яңа елга – 20 декабрьгә кадәр билгеләнә.

11.4. Россия Федерациясе Дәүләт флагын, Татарстан Республикасы флагын, Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре флагларын бәйрәм бизәлешендә һәм башка чараларда куллану 2000 елның 25 декабрендәге «Россия Федерациясе Дәүләт флагы турында» 1-ФЗ санлы Федераль конституцион Законы, 1999 елның 14 июлендәге«Татарстан Республикасының дәүләт символлары турында»гы 2284 санлы Татарстан Республикасы Законы, Муниципаль хокукый актларда каралган тәртиптә гамәлгә ашырыла.

11.5. Бәйрәм бизәлеше элементларын әзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен җайга салуның техник чараларын төшерергә, җимерергә һәм начарайтырга рөхсәт ителми.

12. Җирлек территориясен җыештыру тәртибе, шул исәптән төзекләндерү эшләре исемлеге һәм аларны вакыт-вакыт башкару тәртибе. Җирлек территориясен җыештыру һәм карап тотуга карата гомуми таләпләр.

12.1. Авыл җирлеге территориясен җыештыру һәм карап тоту эшләре алып барыла:

а) җәйге чорда-15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;

б) кышкы чорда-15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.

Күрсәтелгән вакыт аралыгында, һава шартларына карап, «Димтамак авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Башкарма комитеты тарафыннан төзәтмәләр кертелергә мөмкин.

12.2. Җирлек территориясен җыештыру эшләре түбәндәге юллар белән башкарыла:

а) җирлек территориясен карап тоту, җыештыру буенча системалы эшләр;

б) «Димтамак авыл җирлеге»муниципаль берәмлеге Башкарма комитетының хокукый актлары нигезендә бердәм массакүләм чаралар (өмәләр) үткәрү.

12.3. Авыл җирлеге территориясен җәйге чорда чистарту, су сибү, себерү, җирлекне карап тоту буенча башка эшләрне башкару юлы белән җирлек территориясенең пычрануын һәм тузанлануын киметү максаты белән башкарыла һәм үз эченә түбәндәгеләрне ала:

а) барлык территорияләрдән чүп җыю;

б) ел саен, 1 июньгә кадәр, кече архитектура формаларын, бакча һәм урам җиһазларын, чүплекләрне, спорт һәм балалар мәйданчыкларын, коймаларны, бордюрларны буяу;

в) гомуми файдаланудагы территорияләрдә, чикләнгән территорияләрдән һәм махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрдән тыш, үләнне (үлән биеклеге 15 см дан артык булганда) вакытында чабу һәм тәүлек дәвамында чабылган үләнне җыештыру.

12.3.1. Яз-җәй айларында физик һәм юридик затлар (шәхси эшмәкәрләр) үз милкендә булган җир кишәрлекләрендә Наратлык балтырганын юк итәргә тиеш.

12.4. Гомуми файдалану территориясен кышкы чорда җыештыру үз эченә түбәндәгеләрне ала:

а) юл катламнарын һәм тротуарларны кардан, боздан һәм чүп-чардан чистарту;

б) тайгак юл яки бозлавык барлыкка килгәндә - җәяүлеләр зоналары, баскычларны ком белән сибү, юл катламнарын бозлавыкка каршы материал белән эшкәртү;

в) язгы чорда-карның көпшәкләнүе һәм кар суларын чыгаруны оештыру.

Авыл җирлеге территориясендә башкарыла торган урып-җыю эшләренең технологиясе һәм режимнары һава шартларына карамастан, транспорт чараларының һәм җәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

12.5. Җирлек территориясендә рөхсәт ителми:

а) урамнарда, мәйданнарда, яшел үсентеләр булган участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм башка гомуми файдаланудагы территорияләрдә чүпләргә;

б) гамәлдәге законнар нигезендә бүлеп бирелгән җирләү урыннарыннан тыш гомуми файдалану территорияләрендә мемориаль кабер корылмалары (истәлекле корылмалар, киртәләр) билгеләргә;

в) әлеге максатлар өчен каралмаган урыннарда, шул исәптән муниципаль җәмәгать транспорты маршрутларының соңгы пунктларында транспорт чараларын юу, чистарту һәм техник хезмәт күрсәтүне гамәлгә ашырырга;

г) биналарны һәм корылмаларны төзекләндерү элементлары, һәйкәлләр, мемориаль такталар, агачлар, куаклар, кече архитектура формалары һәм башка төзекләндерү элементларын ватарга һәм җимерергә, шулай ук аларны үз белдегең белән үзгәртеп корырга һәм күчерергә;

д) язулар, рәсемнәр ясарга, мәгълүмати-басма продукцияне ябыштырырга һәм эләргә, җәмәгать транспортын көтү тукталышларында, стена, баганалар, коймалар (коймалар) һәм әлеге максатлар өчен каралган башка объектларда граффити алып барырга;

е) бирелгән җир участокларының чикләре һәм (яки) киртәләре чикләреннән читтә күчемсез милекне сакларга;

ж) тараларны, сәнәгать товарларын һәм тротуарларда, газоннарда, юлларда башка сәүдә предметларын урнаштырырга һәм сакларга;

з) билгеләнмәгән урыннарда кар өю;

к) тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка җайланмалар ярдәмендә квартал эчендәге юлларны үз белдеге белән ябарга;

к) корыган үләнне, кипкән ботакларны (янгынга каршы режим вакытында), чүп-чар, ботакларны, көнкүреш калдыкларын яндыру.

Җирле үзидарә органнары гражданнарны муниципаль берәмлек территориясен җыештыру, төзекләндерү һәм яшелләндерү эшләрен башкару өчен ирекле рәвештә җәлеп итә алалар.

12.6. Санкцияләнмәгән урыннарда калдыклар урнаштырган затлар үз хисабына әлеге территорияне җыештырырга һәм чистартырга, ә кирәк булганда җир кишәрлеген рекультивацияләргә тиеш. 20 тәүлек дәвамында рөхсәтсез урында калдыклар урнаштыручы зат ачыкланмаган очракта, калдыкларны бетерү һәм санкцияләнмәгән чүплекләр территорияләрен рекультивацияләү әлеге территорияне җыештырган өчен җаваплы оешмалар (яисә калдыкларны чыгаручы махсус оешма (әгәр бу төр хезмәт күрсәтү килешүдә каралган булса) тарафыннан башкарыла. Билгеләнгән тәртиптә бирелмәгән һәм муниципаль милектә булган җир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) табигый барлыкка килгән чүплекләрне бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

12.7. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын җыештыру.

Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юлларны) чистарту машиналар йөрү өлешен, тротуарларны, парковкаларны (парковка кесәләрен), җәмәгать транспортын көтү тукталышларын, ясалма юл корылмаларын пычрактан, чүп-чардан, кардан һәм боздан даими чистарту буенча чаралар комплексын үз эченә ала.

Язгы-җәйге чорда юлларны җыештыру тузанны бетерүне, себерүне һәм башкаларны үз эченә ала.

Көзге-кышкы чорда юлларны җыештыру, кар һәм боздан чистарту, пычрак, ком-тоз катнашмасы сибү, тротуарларга коры ком сибүне күздә тота.

Юл буенда урнашкан чүплекләрне көнгә бер тапкырдан да ким булмаган, тукталыш мәйданчыкларында - көнгә ике тапкыр чистарталар.

Җәмәгать транспортын көтү павильоннары тузанланмаска, буялган һәм юылган, санкцияләнмәгән мәгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылган булырга тиеш.

Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.

12.7.1. Аерым элементлар буенча юлларны җәйге җыештыруга таләпләр:

а) машиналар йөрү өлеше төрле пычратулардан тулысынча чистартылырга тиеш. Җайга салу линияләре белән билгеләнгән төп, резерв полосалар ком һәм вак чүп-чардан даими чистартылырга тиеш;

б) ике метрлы лоток зоналары грунт-ком өемнәре һәм пычраклардан чистартылган булырга тиеш. Махсус машиналарның эш цикллары арасында ком кисәкләре һәм төрле вак-төяк чүп-чар белән зур булмаган пычрану рөхсәт ителә;

в) юл кырыйлары зур габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;

12.7.2. Юлларны кышкы җыештыру буенча таләпләр:

а) кышкы чорда юлларны җыештыру: кардан һәм юл йөрү өлешеннән, җәмәгать транспортын көтү тукталышларыннан, юыну, кар көртләреннән һәм кар чыгарудан гыйбарәт;

Рөхсәт ителми:

а) 8.00 сәгатьтән соң тротуарларга, сукмакларның һәм юлларның йөрү өлешенә, кар, боз, ишегалды территорияләреннән, предприятие, оешма территорияләреннән, төзелеш мәйданчыкларыннан, сәүдә объектларыннан

чистартылган карны, бозны чыгарырга, шулай ук юлларны җыештыручы зат белән шартнамә булмаганда хәрәкәт итәргә;

б) техник тоз һәм сыек хлорлы кальций тротуарларда, җәмәгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка җәяүлеләр зоналарында һәм яшел үсентеләр булган территорияләрдә бозлавыкка каршы реагент сыйфатында кулланырга;

в) билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар чыгарырга һәм сакларга;

12.7.3. Кар көртләрен формалаштыру тыела:

а) юллар һәм урамнар кисешкән урында өчпочмак зонасында бер дәрәҗәдә;

б) җәмәгать транспортын көтү тукталышларыннан 20 м якынрак;

в) биек бордюр һәм транспортны әйләндереп алган юл участокларында;

г) тротуарларда;

д) якындагы территорияләргә керү юлында;

Кар чистарту, урып-җыю һәм махсус техника эшләгән вакытта транспорт чарасын урнаштыру, парковкалау, саклау тыела.

12.7.4. Юлларга грунт һәм автотранспорт көпчәкләре белән пычрак чыгару тыела;

грунт, чүп-чар, төзелеш материаллары, җиңел тара, агачларны брезент белән капламыйча яисә юлларны пычратмый торган башка материал белән ташу, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм измәләрен (шул исәптән цемент-ком эремәсе, известь, бетон катнашмалары), аларны юлга, тротуар, юл читенә яки юл янындагы газон полосасына су керү мөмкинлеген булдырмый торган чаралар күрмичә генә транспортлау.

12.8. Кешеләр күпләп күңел ачу һәм ял итү урыннарын җыештыру, санитар тоту һәм төзекләндерү

Кешеләр күпләп күңел ачу һәм ял итү урыннарына түбәндәгеләр керә:

а) мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары, җирлек урманнарында оештырылган ял урыннары, пляжлар;

б) актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары-стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һ. б.;

в) сәүдә объектлары (кибетләр, сәүдә комплекслары, стационар булмаган ваклап сату челтәрләре комплекслары), җәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнештәге, көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары территорияләре;

г) административ һәм иҗтимагый биналар, учреждениеләр янындагы территорияләр.

12.8.1. Паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын һәм гомуми кулланылыштагы башка территорияләрне җыештыру:

а) кышкы чорда юлларны җыештырганда паркларда, бакчаларда, скверларда һәм башка ял зоналарында химик реагентлар булмаган карны вакытлыча урнаштыру рөхсәт ителә.

12.8.2. Сәүдә һәм (яки) җәмәгать туклануы объектларын җыештыру һәм санитар тоту:

а) сәүдә һәм (яки) җәмәгать туклануы объектлары территорияләрен тәүлегенә кимендә ике тапкыр (иртән һәм кичен) тулысынча җыештыру эшләре башкарыла. Көндез патрульле җыештыру һәм калдыклар белән тулган чүплекләрне һәм чүп-чар җыю урыннарын чистарту эшләре башкарыла;

в) сәүдә һәм (яки) җәмәгать туклануы объектларына керү юлында кимендә ике урна билгеләнә;

Газоннарда һәм тротуарларда тараларны һәм товарларны туплау рөхсәт ителми, калдыкларны чыгару тәэмин ителә.

Башка сәүдә мәйданчыклары, стационар булмаган вак-төяк челтәр, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектлар территорияләрен җыештыру, аларны ябканнан соң, елның җылы вакытында мәҗбүри рәвештә су сибеп башкарыла. Агымдагы

җыештыру көн дәвамында башкарыла. Көн саен каты көнкүреш калдыкларын чыгару тәэмин ителә.

12.8.3. Кешеләр күпләп ял итә һәм ял итә торган урыннар территорияләрендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

а) моның өчен билгеләнмәгән урыннарда савыт-саба һәм сәүдә җиһазларын сакларга, складларга;

б) территорияне җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычратырга;

в) автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, файдаланылган ягулык - майлау сыеклыкларына агызырга;

г) автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар оештырырга, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштырырга;

д) газоннарга, табигый һәм ясалма яшелләндерү объектларына зыян китерергә;

е) кече архитектура формаларына зыян китерергә һәм аларны билгеләнгән урыннардан күчерергә;

ж) сыек азык-төлек калдыкларын, сатуратор җайланмаларыннан, куас һәм сыра цистерналарыннан суны тротуарларга, газоннарга һәм җирлек юлларына агызырга.;

з) автотранспорт чараларының түләүле стоянкаларын законсыз рәвештә оештырырга;

и) үз белдеге белән стационар булмаган объектларны урнаштыру;

к) тротуарларның асфальт-бетон катламын, якын-тирә яшел зоналарның һәм территорияләрне төзекләндерүнең башка элементларының бөтенлеген бозарга;

л) территориядә сәүдә-суыткыч җиһазларын урнаштырырга;

м) халыктан каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга), идарәче оешмалар белән каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен контейнерлар (бункерлар) куярга.;

к) тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка җайланмалар ярдәмендә квартал эчендәге юлларны үз белдеге белән ябарга;

о) товарны сәүдә объектыннан читтә чыгарырга;

к) учакларны яндырырга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәрергә, мангалларны һәм ачык ут ярдәмендә ризыкны җылылык белән эшкәртү өчен башка җайланмаларны кулланырга;

р) автотранспорт чараларының ял итү, кешеләр күп була торган урыннарда, пляжларда, скверларда, паркларда йөреше һәм туктавы.

12.9. Күп фатирлы йортның йорт яны территориясен җыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

12.9.1. Йорт яны территориясен төзекләндерү:

а) урып-җыю түбәндәге тәртиптә үткәрелергә тиеш: тротуарларны, җәяүлеләр юлларын (бозлавык һәм тайгаклык очрагында - ком сибү), ә аннары - ишегалды территорияләрен җыештыру;

12.9.2. Җәйге җыештыру:

а) йорт яны территорияләрен җәйге җыештыру: себерү, юдыру яки кулдан су сибү, махсус машиналар ярдәмендә - күбесенчә иртә, иртәнге, һәм соң, кичке, сәгатьләрдә үтәлергә тиеш;

12.9.3. Кышкы җыештыру:

а) түбәләрдә туплана торган кар вакытында җиргә төшәргә һәм агынты полосага күчәргә, ә киң тротуарларда - валларга җыелырга тиеш;

б) чистартыла торган кар тротуарлардан машиналар йөри торган өлешенә - каты полосага, ә ишегалларында-җыелу урыннарына хәрәкәтләнергә тиеш;

12.9.4. Яз җитү белән түбәндәгеләр тормышка ашырыла:

а) агым суларның нормаль агып китүен тәэмин итү өчен кирәк урыннарда су агып китсен өчен канауларны юдырту һәм чистарту;

б) ишегалды территорияләрен кар эреп беткәннән соң, чүп-чардан, калган кардан һәм боздан чистарту.

12.10. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен карап тоту:

күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба - йорт яны территориясе) карап тотуны үз эченә түбәндәгеләрне ала:

а) даими җыештыру;

б) инженерлык челтәрләренең күзәтү коеларына, янгын су белән тәэмин итү чыганакларына (гидрантларга, сулыкларга һ. б.) каршылыксыз керү мөмкинлеген тәэмин итү;

в) каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны җыю һәм чыгару;

г) гамәлдәге яшел үсентеләрне яшелләндерү һәм карау;

д) кече архитектура формаларын карап тоту, агымдагы һәм капиталь ремонтлау.

Барлык төр калдыклар су үткәрә торган су өслеге булган контейнер мәйданчыкларына куела торган контейнерларга һәм бункерларга, каты көнкүреш калдыклары җыелу нормаларына туры китереп, тиешле күләмдә җыелырга тиеш.

12.10.1. Күпфатирлы йортларда яшәүче гражданнар түбәндәгеләргә бурычлы:

а) йорт яны территорияләрендә чисталык һәм тәртип сакларга;

б) каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны бары тик махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус мәйданчыкларга гына урнаштырырга.

12.10.2. Идарәче оешмалар түбәндәгеләр белән тәэмин итәргә тиеш:

а) расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны чыгару;

б) подъездларга керү юллары янында чүп-чар өчен чүплекләр урнаштыру, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;

в) тайгак участокларны ком-тоз һәм (яки) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән эшкәртү;

г) яшел үсентеләрне һәм газоннарны саклау һәм квалификацияле карау;

д) йорт яны территориясендә үләнне вакытында чабу;

е) тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм аларны караңгылык башлану белән кертү.

12.10.3. Йорт яны территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

а) яфракларны, теләсә нинди калдыклар һәм чүп-чарны яндыру;

б) хуҗалык мәйданыннан тыш кием, кием-салым, келәмнәр һәм башка предметларны эләргә;

в) контейнер мәйданчыкларына керү юлларын капларга;

г) урам һәм юлларның машиналар йөрү өлешендә, тротуарларда, газоннарда һәм яшел зоналарда контейнерлар (бункерлар) урнаштыру;

д) билгеләнгән тәртипне бозып йорт яны территорияләренең коймаларын үз белдеге белән билгеләргә;

е) үз белдеге белән йорт корылмалары төзергә;

ж) йорт яны территорияләрен металл лом, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, көл һәм башка җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычратырга, чүп җыю һәм сакларга;

з) юынты су агызырга, калдыкларны һәм чүп-чарны ташларга;

и) автотранспорт чараларының түләүле стоянкасын оештырырга;

к) тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка җайланмалар ярдәмендә квартал эчендәге юлларны үз белдеге белән ябарга;

л) автомашилар юуны оештырырга, ягулык һәм май агызырга, тормоз, тавыз сигналларын һәм двигательләрне җайга салу;

м) кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган теләсә нинди эшләр башкарырга;

н) сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләрен, шул исәптән палаткалар, киосклар, лареклар, мини-базарлар, павильоннар, җәйге кафелар, җитештерү объектларын, вак-төяк автомобильләргә, көнкүреш техникасына, аяк киеменә ремонт ясау предприятиеләрен, шулай ук кунакханәдән кала автостоянкаларны да кертеп, урнаштырырга;

о) йорт яны территориясенең ишегалды эчендәге юллары буенча транзит хәрәкәтен гамәлгә ашырырга;

к) учакларны яндырырга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәрергә, мангалларны һәм ачык ут ярдәмендә ризыкны җылылык белән эшкәртү өчен башка җайланмаларны кулланырга;

12.10.4. Идарәче оешмалар түбәндәгеләр белән тәэмин итәргә тиеш:

а) яшел утыртмаларның сакланышын;

б) җәйге вакытта һәм коры һавада газоннар, чәчәкләр, агачлар һәм куакларга су сибү;

в) газоннарның төзелеш материалларын, ком, чүп-чар, кар, боз сөңгеләре һ. б. өеп куюдан башка сакланышын һәм бөтенлеген һ. б.;

г) агач һәм куаклар утыртуны, юллар челтәрен үзгәртү белән яңадан планлаштыруны һәм җиһазлар урнаштыруны бары тик билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына, агротехник шартларны үтәгән килештерү.

12.10.5. Йорт яны территориясен төзекләндерү:

һәр йорт территориясе, кагыйдә буларак, түбәндәгеләргә ия булырга тиеш:

а) кием киптерү, кием-салым, келәмнәр һәм йорт әйләнеше әйберләрен чистарту өчен хуҗалык мәйданчыгы;

б) өлкәннәр өчен ял мәйданчыгы;

в) балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары, яшелләндерү һәм балаларның җәйге һәм кышкы ялы өчен кече архитектура формаларының кирәкле җиһазлары.

Әгәр участок территориясенең күләме мөмкинлек бирсә, участок чикләрендә этләрне йөртү өчен мәйданчык урнаштырылырга мөмкин.

Йорт подъездлары каршындагы мәйданчыклар, юл йөрү һәм җәяүлеләр юллары каты өслеккә ия булырга тиеш. Каты өслекләрне урнаштырганда кар һәм яңгыр суларын иркле агу мөмкинлеге каралырга тиеш.

Торак йортларга кертелгән җәмәгать өчен билгеләнгән бүлмәләргә йортның торак өлешеннән изоляцияләнгән керү ишекләре булырга тиеш, шул ук вакытта персоналның автотранспорт стоянкасы ишегалды территориясеннән читтә урнашырга тиеш.

Җәмәгать өчен билгеләнгән биналарга тәрәзәләр һәм фатирларга керү урыннары урнашкан торак йорт ишегалды ягыннан материаллар, продукция йөкләү рөхсәт ителми. Тәрәзәләре булмаган торак йортларның, җир асты тоннельләреннән яки ябык дебаркадерлардан, юллар ягыннан йөкләнешне башкарырга кирәк.

Транспорт чараларын квартал эчендәге территорияләрдә урнаштыру кешеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен, шулай ук урып-җыю һәм махсус техника белән тәэмин итәргә тиеш.

12.11. Шәхси торак төзелеше территорияләрен җыештыру.

Торак йорт хуҗалары җир участогын көн саен җыештыралар (шул исәптән кардан да).

Шәхси торак төзелеше территориясендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

а) кар этәргә, чүп-чар, шлак ташларга, көнкүреш калдыкларын йорт территориясенә агызырга.;

б) ишегалды һәм янәшәдәге территориядән чистартылган кар һәм бозны юлларның һәм юлларның машиналар йөрү өлешенә чыгарырга яисә хәрәкәт итәргә.

в) йорт яны территориясен теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә, җитештерү һәм куллану калдыкларын урам юлларына (шул исәптән су бүлү

лотоклары, канаулар, ябык челтәрләр һәм хуҗалык-канализация коелары) чыгарырга.

13. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр.

13.1. Җирлек территориясен төзекләндерү элементлары.

13.1.1.Территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз компоненты булган территорияне төзекләндерү элементлары булу гамәлдәге закон таләпләренә туры китереп проект документларында эшләнергә һәм каралырга тиеш.

Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзекләндерү элементларына проект документлары мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт тарафыннан саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килештерелә. Территорияне озак яки даими файдаланудагы стационар төзекләндерү элементлары аларны кулдан күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен беркетелергә тиеш.

Төзекләндерү элементларын карап тоту, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, төзекләндерү элементлары хуҗалары башкара.

13.1.2. Яшелләндерү.

Яшел үсентеләр территорияне төзекләндерүнең мәҗбүри элементы булып тора. Төзекләндерү эшләрен башкарганда гамәлдәге яшел үсентеләрне максималь рәвештә саклап калу зарур.

Җирлек территориясендә ике төрле яшелләндерү кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләрне грунтка утырту һәм мобиль - үсемлекләр утырту, махсус күчмә савытларга (контейнерлар, вазоннар һ.б.) утырту.

Стационар һәм мобиль яшелләндерү архитектура-ландшафт объектлары (газон, бакчалар, чәчәкләр, куаклар һәм агачлар белән мәйданчыклар һ.б.) булдыру өчен рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрдә, фасадларда (вертикаль яшелләндерү), биналар һәм корылмаларның фасадларында (вертикаль яшелләндерү) кулланыла.

Яшелләндерү объектларын карап тоту - ул яшел үсентеләрне һәм яшелләндерелгән территорияләрен төзекләндерү элементлары белән карау, зур булмаган деформацияләрне һәм күләмле корылмаларның конструктив элементларына зыян китерү, шулай ук җәйге һәм кышкы вакытта күчмә кече формаларны җыештыру.

Яшел үсентеләр хуҗалары түбәндәгеләргә бурычлы:

а) яшел үсентеләр сакланышын һәм квалификацияле карауны тәэмин итәргә;

б) җәйге чорда коры һава шартларында газоннарга, чәчәкләргә, агачларга һәм куакларга су сибүне тәэмин итәргә;

в) газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген тәэмин итәргә;

Яшелләндерелгән территорияләрдә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

а) төзелмәләрне, аларның эшләвен һәм хезмәт күрсәтүне тәэмин итү өчен билгеләнгән корылмалардан тыш, урнаштыру;

б) үз белдеклегең белән агач һәм куаклар утырту һәм кисү, газоннарны һәм чәчәк түтәлләрен юк итү;

в) агачларга һәм башка яшеллеккә гамаклар, таганнар, турниклар, кием киптерү өчен баулар, агачларга реклама һәм мәгълүмати щитлар һәм табличкалар, реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән чыгарма конструкцияләр, объектларга хәрәкәт юнәлешенең күрсәткечләре, афишалар, белдерүләр, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тәэмин итү чаралары, баганалардан, коймалардан, реклама щитларыннан, электр үткәргечләрдән, лампалардан, колонкалардан арындыру;

г) стационар булмаган объектларны, шулай ук юл сервис объектларын урнаштырырга, шул исәптән, вакытына карамастан, автостоянкалар һәм парковка урнаштырырга.;

д) төзелеш һәм башка материалларны, калдыкларны, чүп-чарны, бозлавыкка каршы материалларны һәм башка зарарлы матдәләрне, шулай ук ком һәм бозлавыкка каршы реагентлар белән пычранган кар, боз сөнгеләрен сакларга.;

е) бакча ясау өчен казырга;

ж) йорт хайваннарын газоннарда һәм чәчәкләрдә йөртергә;

з) яфракларны, үләнне, ботакларны яндырырга, шулай ук аларны лотокларга һәм башка су үткәрү җайланмаларын ясарга;

и) чүп-чарны газоннарга ташларга;

к) учакларны яндырырга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәрергә, мангалларны һәм ачык ут ярдәмендә ризыкны җылылык белән эшкәртү өчен башка җайланмаларны кулланырга;

л) сок, сумала алу өчен агачларны кисү яисә аларга зыян салу,яисә башка төрле җәрәхәтләр ясау;

м) яшелләндерелгән территорияләрдә урнашкан скульптуралар, эскәмияләр, коймалар, чүп савытлары, балалар һәм спорт җиһазларын бозарга;

н) агачларның тамырларын кәүсәдән 1,5 м ераклыкта ачырга һәм агач кәүсәләрен җир яки төзелеш калдыклары белән күмәргә.

13.1.3. Коймалар.

Коймалар урнаштыру төзекләндерү өчен өстәмә элемент булып тора.

Коймалар түбәндәгеләр белән аерыла:

а) билгеләү (декоратив, яклау, аларның ярашуы);

б) биеклеге буенча (түбән - 1,0 м, урта - 1,1-1,7 м, югары-1,8-3,0 м);

в) материал төре (металл, тимер-бетон һ. б.));

г) карап торуга ачыклык дәрәҗәсе белән (үтә күренмәле, саңгырау);

д) стационарлык дәрәҗәсе (даими, вакытлы, күчмә) һәм башка киртәләр.

Коймаларны проектлау аларның урнашуына һәм гамәлдәге дәүләт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталоглары, шәхси проектлау проектлары нигезендә башкарыла.

Мәдәни мирас объектлары территорияләрен киртәләү әлеге территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарылырга тиеш.

Өслекнең каплау.

Өслекләрне каплау җирлек территориясендә куркынычсыз һәм уңайлы хәрәкәт итү шартларын тәэмин итә, шулай ук җирлектәге төзелешнең архитектур йөзен формалаштыра.

Төзекләндерү максатыннан түбәндәге капламалар билгеләнә:

а) каты (капиталь) капламалар - монолит яки җыелма капламалар, шул исәптән асфальтобетон, цемент-бетон, табигый таштан эшләнгән;

б) йомшак (капиталь булмаган) капламалар - табигый яки ясалма материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранитлы чәчүлекләр, керамзит, резин крошка) эшләнгән, коры катнашмалар, тыгызланган яки ныгытылган материаллар белән ныгытылган капламалар;

в) газон капламнары - үлән катламын әзерләү һәм утыртуның махсус технологияләре буенча башкарыла торган капламалар;

г) катнаш каплам - капламалар (газонга күмелгән рәшәткә плиткасы яки газон рәшәткәсе, яки йомшак катлам).

Каплау төрләрен сайлауны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә башкарырга кирәк:

а) каты - проектлау вакытына гамәлдә булган, мөмкин булган чик йөкләнмәләрне, хәрәкәт характерын һәм составын, янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып;

б) йомшак - аерым территорияләрне (шул исәптән балалар, спорт мәйданчыкларын, этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыкларны, җәяү йөрү юлларын төзекләндергәндә аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып);

в) газон һәм катнаш, аеруча экологик.

Каты өслекнең каты төрләре коры халәттә сцепление коэффициенты белән - 0,6, юешлектә-0,4 коэффициенты белән өслеккә ия булырга тиеш.

13.1.4. Мәйданчыклар.

Җирлек территориясендә балалар уеннары, өлкәннәр ялы, спорт белән шөгыльләнү, чүп-чар җыю урыннары урнаштыру, этләрне урамда йөртү һәм дрессировкалау, автомобиль кую урыннары куела. Теркәлгән мәдәни мирас һәйкәлләренең һәм аеруча саклана торган табигать территорияләре зоналарының сак зоналары чикләрендә мәйданчыкларны урнаштыру һәйкәлләрне саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау буенча вәкаләтле органнар белән килештерергә киңәш ителә. Йорт яны территорияләре, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары белән тәэмин ителергә тиеш. Мәйданчыклар төзек һәм имгәнү куркынычы булмаган инвентарьлар белән тәэмин ителергә тиеш.

13.1.4.1. Балалар мәйданчыклары.

Балалар мәйданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар рәвешендә оештырыла, төрле яшьтәге мәнфәгатьләр буенча зоналаштырылган комплекслы уен мәйданчыклары буларак оештырыла. Балалар мәйданчыгындагы территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: йомшак катлам төрләре, мәйдан өслеген газон белән каплау элементлары, яшелләндерү, уен җиһазлары, эскәмияләр һәм чүп савытлары, яктырту җиһазлары.

Торак йортлар һәм җәмәгать биналары тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр ераклык - 10 м, кече һәм урта мәктәп яшендәге 20 м, комплекслы уен мәйданчыклары - 40 м, спорт-уен комплекслары - 100 м дан да ким булмаска тиеш.

Балалар өчен уен мәйданчыклары контейнер мәйданчыкларыннан кимендә 20 м ераклыкта урнашырга тиеш.

Балалар мәйданчыклары түбәндәге таләпләрне үтәргә тиеш:

а) җәйге вакытта өслекнең капламын ком белән сибү планлаштырылган булырга;

б) буялган булырга, мәйданчыкларда койма һәм корылмаларны буяу елга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә, ә ремонт эшләре - кирәк булганда башкарылырга тиеш;

в) транзит җәяүлеләр хәрәкәтеннән, юллардан, борылыш мәйданчыкларыннан, кунак тукталышларыннан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру мәйданчыкларыннан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участокларыннан изоляцияләнергә тиеш.

Травма булдырмас өчен мәйдан территориясендә өскә чыгып торучы тамырлар яки өстән аска таба асылынып торучы ботаклар, җир өстендәге иске, киселгән җиһазлар (стойкалар, фундаментлар) калдыклары, җиргә кагылмаган металл кисәкләре (кагыйдә буларак, турниклар һәм таганнар) булу рөхсәт ителми.

Якын-тирә территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар мәйданчыклары территориясендә эшләр алып бару һәм төзелеш материалларын туплау рөхсәт ителми. Яктырту җиһазлары, кагыйдә буларак, мәйданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.

Яктырту җиһазларын 2,5 м биеклектә урнаштыру рөхсәт ителми. Уен җиһазларын урнаштыру куркынычсызлык норматив параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

Балалар мәйданчыкларын карап тоту һәм аларга куркынычсызлыкны тәэмин итү өчен җаваплылык аларны эксплуатацияләүче затларга йөкләнә.

13.1.4.2. Спорт мәйданчыклары.

Спорт мәйданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәрендә физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән. Спорт мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә йомшак яки газон капламасы төрләре (җәйге чорда), спорт җиһазлары керә. Спорт мәйданчыклары яшелләндерелә һәм челтәрле коймалар белән әйләндереп алына. Яшелләндерү мәйданчык периметры буенча урнаштырыла, вертикаль яшелләндерү кулланырга мөмкин. Койма биеклеге, мәсәлән2,5-3 м тәшкил итә, мәйданчыкларның бер - берсенә кушылу урыннарында-1,2 м биеклектә.

Спорт җиһазлары спорт, физкультура мәйданчыкларында яки рекреацияләр составында махсус җиһазландырылган җәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмаклары) урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт җиһазлары завод тарафыннан җитештерелгән, шулай ук махсус эшкәртелгән өслектәге бүрәнәләрдән һәм борыслардан эшләнгән булырга мөмкин. Урнаштырганда сертификацияләнгән җиһаз каталогларына таянырга кирәк.

13.1.4.3. Ял мәйданчыклары.

Торак төзелеше территориясендә өлкәннәр өчен тыныч ял һәм өстәл уеннары өчен билгеләнгән ял мәйданчыкларын оештыру мөмкин. Торак йорт тәрәзәләреннән тыныч ял итү мәйданчыклары чигенә кадәр ара-10 метрдан да ким булмаска тиеш, тавышлы өстәл уеннары мәйданчыклары - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

Ял мәйданчыгында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге гадәттә түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты өслек төрләре, мәйдан өслеген газон белән бәйләү элементлары, яшелләндерү, ял өчен эскәмияләр, эскәмияләр һәм өстәлләр, чүп савытлары (кимендә һәр скамьяның бер өлешендә), яктырту җиһазлары. Мәйданчыкны каплау плитка куәте рәвешендә проектларга киңәш ителә. Ял итү мәйданчыкларын һәм балалар мәйданчыкларын бергә кушып, балалар уеннары зонасында каты өслек урнаштырырга киңәш ителми.

Парклар территорияләрендә чирәмдә ял итү өчен мәйданчыклар-лужайкалар оештырылырга мөмкин.

13.1.4.4. Этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыклар.

Этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыклар вәкаләтле органнар белән билгеләнгән тәртиптә килештерелгән урыннарда урнаштырыла. Этләрне урамда йөртү өчен мәйданчык территориясендә төзекләндерү элементлары исемлегенә түбәндәгеләр керә: төрле капламалар, койма, эскәмияләр, чүп савытлары, экскрементларны утильләштерү өчен контейнер, яктырту һәм мәгълүмат җиһазлары. Периметраль яшелләндерүне күздә тотарга киңәш ителә. Этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыклар микрорайон һәм торак район территориясендә, яшел утыртмалардан бушаган урыннарда, метрополитен линияләренең техник зоналарында, 110 кВт артык көчәнешле электр тапшыру линияләрендә, беренче һәм икенче поясны су белән тәэмин итү чыганакларының санитар зонасыннан читтә урнашырга тиеш. Торак билгеләнешендәге территорияләрдә урнашкан этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыклар күләме 400-600 кв. м, башка территорияләрдә-800 кв. м, барлыкка килгән төзелеш шартларында, булган территориаль мөмкинлекләрдән чыгып, мәйданчыкларның киметелгән күләме кабул ителергә мөмкин. Мәйдан чикләреннән алып торак һәм җәмәгать биналары тәрәзәләренә кадәр ара 25 метрдан да ким булмаска тиеш, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт мәйданчыклары, ял мәйданчыклары участокларына кадәр - 40 метрдан да ким булмаска тиеш.

Мәйданчыкны коймалау, кагыйдә буларак, биеклеге 1,5 метрдан да ким булмаган җиңел металл челтәрдән башкарыла. Элементлар һәм секцияләр

арасындагы ераклык, аның түбән ягы һәм җире хайванга мәйданчыктан чыгып китәргә яки үзенә травма китерергә тиеш түгел. Мәйданчык территориясендә мәйданнан файдалану кагыйдәләре белән мәгълүмат стенды урнаштырылган булырга тиеш.

Йорт хайваннарының хуҗалары үз хайваннарының экскрементларын җыю һәм утильләштерүне мөстәкыйль башкаралар. Хайваннар хуҗалары хайваннарның башка хайваннарга һәм кешеләргә куркыныч йогынтысын булдырмый калырга, шулай ук тирә-юньдәгеләргә санитар нормалар нигезендә тынлыкны тәэмин итәргә, гамәлдәге санитар-гигиена һәм ветеринария кагыйдәләрен үтәргә тиеш.

13.1.4.5. Кече архитектура формалары.

Кече архитектура формаларын урнаштыру «төзекләндерү» бүлеге нигезендә, биналар һәм корылмаларны төзү, реконструкцияләү һәм капиталь ремонтлау, шулай ук төзекләндерү проектлары яки эскиз тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга киңәш ителә. Тарихи төзелеш зоналары, җирлекнең үзәк үзәге, күп функцияле үзәкләр һәм зоналар өчен кече архитектура формалары шәхси проект эшләнмәләре нигезендә проектланырга тиеш.

Кече архитектура формаларына карата төп таләпләр булып түбәндәгеләр тора:

а) архитектура һәм ландшафтлы тирәлекнең, территорияне төзекләндерү элементларының характерына туры килүе;

б) материалларның югары декоратив һәм эксплуатацион сыйфаты, аларны озак вакыт дәвамында, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, саклап калу;

в) конструкциянең ныклыгы, ышанычлылыгы, куркынычсызлыгы.

13.1.4.6. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан чиста булырга тиеш.

Тышкы мәгълүмат чаралары, учреждениеләр такталарыннан һәм режим табличкаларыннан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә һәм аның нигезендә урнаштырыла һәм эксплуатацияләнә. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары хуҗалары аларның тиешле торышын күзәтеп торырга, тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын вакытында ремонтларга һәм җыештырырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын аларга реклама яки мәгълүмати хәбәр урнаштырмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән тәмамлау, беркетү рөхсәт ителми.

Игъланнар һәм мәгълүмати хәбәрләр урнаштыру, шулай ук биналарның фасадларында, корылмаларның һәм киоскларның тышкы стеналарында, коймаларда һәм коймаларда, павильоннарда, яктырту баганаларында, реклама конструкцияләрендә һәм тышкы мәгълүмат чараларында, агачларда һәм асфальтта язулар һәм сурәтләрне башкару рөхсәт ителми.

Реклама яки мәгълүмати конструкция хуҗасы өч тәүлек эчендә территорияне төзекләндерергә һәм (яки) фасадның тышкы кыяфәтен торгызырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары фнудамент блогы булганда, фундамент блогы белән бергә демонтажланырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын беркеткәндә корылмаларга зыян китерү һәм объектларны бизәү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметү рөхсәт ителми.

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары түбәндәге төрләрдә булырга мөмкин:

- дивар конструкциясе;

- декоратив панно;
- консоль конструкциясе;
- түбә конструкциясе;
- витрина конструкциясе;
- учреждение тактасы;
- режимлы табличка;
- модульле конструкция;
-стела;
- щитлы конструкция;
- флаг композициясе; - махсуслаштырылган конструкция.

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларына карата гомуми таләпләр:

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, әзерләү һәм урнаштыру Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре) турында Россия Федерациясе законнары, аларны саклау һәм куллану турындагы Россия Федерациясе законнары таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш; тышкы мәгълүмат чараларында мәгълүмат Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәп урнаштырылырга тиеш.;

Ике һәм аннан да күбрәк тел кулланылган очракта текстларның эчтәлеге һәм техник бизәлеше буенча охшаш, дөрес һәм ачык итеп эшләнгән булырга тиеш.

Гражданнар игъланнары өчен урнаштыру, мәдәни һәм спорт чаралары афишалары

Мәдәни һәм спорт чаралары афишаларын гражданнар күпләп җыела торган урыннарда һәм җәяүлеләр күпләп яши торган урыннарда урнаштырыла торган махсус тумбаларда, щитларда һәм стендларда гына урнаштыру рөхсәт ителә. Игъланнар өчен стендлар аерым торучы объектлар рәвешендә яки биналарда яки корылмаларда асылмалы щитлар рәвешендә урнаштырыла ала.

14. Коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә җир эшләрен башкаруга төп таләпләр.

14.1. Грунтны ачу яки юл катламнарын каплау (җир асты коммуникацияләрен салу, реконструкцияләү яки ремонтлау, свай һәм шпунтны кагу, электр үткәргеч линияләрен, элемтә, ут баганаларын урнаштыру (алмаштыру), грунтны планлаштыру, инженерлык эзләнүләре вакытында эшләр һәм башка эшләр)белән бәйле эшләр вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән язма рөхсәт (җир эшләрен башкаруга ордер) булганда гына башкарыла.

14.2. Җирлек территориясен төзекләндерү белән бәйле Җир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм үткәрү, җир эшләрен башкаруга ордер рәсмиләштерү һәм алу муниципаль хокукый актларның билгеләнгән таләпләре нигезендә башкарыла.

14.3. Яшел үсентеләрне сүтү яки күчереп утырту кирәк булганда, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының «Димтамак авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Башкарма комитеты күрсәтмәсен билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерергә һәм яшел үсентеләрне сүтәргә яки күчереп утыртырга кирәк.

14.4. Җирлек юллары буенча хәрәкәтне вакытлыча чикләү яисә туктату вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән рөхсәт нигезендә, юлның ике ягында да мәгълүмат щитын мәҗбүри урнаштыру белән гамәлгә ашырыла, анда заказчылар һәм эш башкаручылар, эш сроклары, урап узу маршрутлары турында барлык кирәкле белешмәләрне үз эченә алган булырга тиеш.

Күрсәтелгән щитның формасы һәм эчтәлеге рөхсәт бирү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.

14.5. Яраклылык вакыты чыккан ордерлар буенча коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә җир эшләрен башкару үз белдекләре белән таныла.

14.6. Җир эшләре башкару өчен ордер, эшләр башкару проекты, җир асты корылмалары хуҗаларының күрсәтмәләре даими рәвештә эшләр башкару урынында булырга һәм күзәтчелек оешмалары вәкилләренең беренче таләбе буенча таныклаучы документлары булганда тапшырылырга тиеш.

14.7. Эшләр башкару өчен җаваплылар кирәкле киртәләр, юл билгеләре, күрсәткечләр, яктырту, мәгълүмат щитлары булу һәм тиешенчә карап торуны тәэмин итәргә, эш башкаручы оешма исеме, эш башкаручы затның фамилиясе, оешманың телефон номеры язылган табличка элеп куярга тиешләр. Эшләр башкару пассажирлар транспорты маршрутларын ябу, үзгәртү белән бәйле очракларда, эш вакыты күрсәтелгән матбугатта тиешле белдерүләр урнаштырырга.

14.8. Саклык чараларын күрү һәм җир асты корылмаларына зыян китерүне кисәтү өчен җаваплы зат, җир эшләре башланырга бер тәүлек кала, төзелеш зонасында урнашкан челтәр хуҗаларын, предприятие, оешма, учреждение һәм физик затларны урынга чакыра. Кызыксынган оешмалар белән килешмичә, проектта күрсәтелмәгән җир асты корылмалары табылганда, эшләр башкаруга комачауламаса да, җир эшләре башкару тыела.

14.9. Гамәлдәге җир асты корылмалары (торбаүткәргечләр, кое, кабельләр, фундаментлар һ.б.) янында эшләр башкарганда, эшләрне оештыру проектында каралганнан кимрәк ераклыкта экскаваторлардан файдалану тыела. Бу очракларда эшләр кулдан башкарыла.

14.20. Физик һәм юридик затларга гомумтаралган файдалы казылмаларны үз белдекләре белән (лицензиясез) чыгару (эшкәртү), шулай ук җирләрне сәнәгать категориясенә күчермичә чыгару тыела.

15. Уңайлы мохитка аерым таләпләр.

Торак тирәлеген, урамнарны һәм юлларны төзекләндерү объектларын, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаганда торак пунктларның өлкән кешеләр һәм инвалидлар өчен уңайлы булуы, әлеге объектларны картлар һәм инвалидлар хәрәкәтенә ярдәм итүче элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итү мәҗбүри тәртиптә карала. Өлкән яшьтәге кешеләрне һәм инвалидларны йөртүгә ярдәм итә торган техник чараларны һәм җайланмаларны проектлау, төзү, урнаштыру заказ бирүче яңа төзелештә расланган проект документациясе нигезендә башкарырга тиеш.

16. Биналарның (биналарның) һәм корылмаларның милекчеләренең якын-тирә территорияләрне төзекләндерүдә катнашу тәртибе.

Җирлек территорияләренең тиешле санитар торышын тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне саклау һәм җирлек территорияләрен пычратудан саклау чараларын тормышка ашыру максатларында хуҗалык итүче субъектларга һәм физик затларга беркетелә.

Хуҗалык итүче субъектлар һәм физик затлар, әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, якындагы территорияне җыештырырга һәм санитар тотарга тиеш:

а) идарәче оешмалар-күпфатирлы йорт территориясе каршындагы җир кишәрлеге төп фасад ягыннан 10 м радиуста, йә тротуар бордюрына кадәр яисә машиналар йөрү өлешенә кадәр, башка яклардан 10 м радиуста;

б) социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) – бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә территория, шулай ук учреждениенең территориясе алдында 10 м радиуста төп фасад ягыннан йә тротуар бордюрына кадәр яисә машиналар йөрү өлешенә кадәр, икенче яктан – 10 м радиуста.;

в) барлык милек рәвешләрендәге сәнәгать предприятиеләре һәм оешмалары – аларга килү юллары, тротуарлар, алар янәшәсендәге коймалар, санитар-яклау зоналары. Предприятиеләрнең санитар-яклау зоналары гамәлдәге санитар нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры китереп билгеләнә;

г) төзүче-50 м радиуста төзелеш мәйданчыкларының якын-тирә территорияләре һәм гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә 50 м радиуста аларга килү юллары;

д) шәхси торак йортларның хуҗалары-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә (йә җир кишәрлегенең фактта килеп туган чиге буенча, әгәр җир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса) һәм йорт каршындагы территория тротуар бордюрына яки йөрү өлешенә кадәр, башка яклардан 10 м радиуста;

е) стационар булмаган объектлар (лотоклар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар – җир участогы объектын урнаштыру өчен бирелгән территория һәм урынның тышкы чигеннән 10 м ераклыкта тирә-юнь территориясе һәм тротуар бордюрына яки йөрү өлешенә кадәр, башка яклардан 10 м радиуста;

ж) сәүдә һәм җәмәгать туклануы оешмаларының (кафе, кибетләр) идарәче компанияләре-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр һәм участок чикләреннән 50 м радиуста урнашкан территория һәм машиналар йөрү өлеше бордюрына кадәр, башка яклардан 50 м радиуста;

з) гомуми файдаланудагы территорияләр һәм вазыйфалар вәкаләтле органнарга йөкләнә;

д) шәхси торак йортларның хуҗалары-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә (йә җир кишәрлегенең фактта килеп туган чиге буенча, әгәр җир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса) һәм йорт каршындагы территория тротуар бордюрына яки йөрү өлешенә кадәр, башка яклардан 10 м радиуста;

17. Йорт хайваннары һәм кошларны карап тоту.

17.1. Йорт хайваннарын һәм кошларны тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш.

Йорт хайваннарына һәм кошларга китерелгән зыян өчен аларның хуҗалары РФ законнары белән билгеләнгән тәртиптә җаваплы.

Йорт хайваннарының хуҗалары үз хайваннарының экскрементларын җыю һәм утильләштерүне мөстәкыйль башкаралар.

Авыл җирлегендә яшәүчеләр тарафыннан авыл хуҗалыгы хайваннары (сыерлар, сарык, кәҗәләр, дуңгызлар һәм башка) һәм кош-кортларын карап тоту шәхси торак йортлар территорияләрендә рөхсәт ителә.

Барлык продуктивлы хайваннар (мөгезле эре терлек, кәҗәләр, сарыклар, дуңгызлар, атлар) да җирле үзидарә органнарында мәҗбүри теркәлергә һәм ел саен ветеринария учреждениеләрендә теркәлергә тиеш.

Йорт хайваннарын көтү урыннарында, хуҗасы күзәтүе астында яисә аның кушуы буенча, җирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган көтү урыннарында чыгарырга рөхсәт ителә.

Башка вакытта урамда йөргәндә хуҗалар урамнарда һәм торак йортларның ишегалларында тынлыкны тәэмин итү өчен чаралар күрергә тиеш.

Өч айга кадәр көчекләрдән кала, этләрне торак һәм изоляцияләнгән биналардан уртак ишегалларына һәм урамга кыска поводокта һәм бордникта гына алып чыгарырга була.

Хуҗалар йорт хайваннары һәм ишегаллары, тротуарлар, урамнар, парклар, газоннар, балалар мәйданчыклары, скверлар, мәйданнар, шулай ук торак йортлар подъездлары белән пычрануга юл куймаска тиеш. Этләрне, мәчеләрне һәм башка вак хайваннарны урамда йөргән вакытта хуҗа үзе белән йорт хайваннарының табигый күнегүләрен тулысынча җыештыруны тәэмин итүче кирәк-яраклар булырга тиеш, алар мәйданчыкларда чүп контейнерларына ташланырга тиеш.

Этне баудан аларны йөртү өчен махсус билгеләнгән урыннарда гына ычкындырырга мөмкин. Махсус бирелгән мәйданчыклар булмаганда, җирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнгән бушлыкларда, кабымлыкларда һәм башка урыннарда йөртү рөхсәт ителә.

Этләрне дрессировкалау бары тик яхшы койма белән әйләндереп алынган мәйданчыкларда яки җирлек территориясеннән читтә генә үткәрелергә мөмкин.

Йорт хайваннарын юллардан тәүлекнең якты вакытында гына алып бару рөхсәт ителә, шул ук вакытта аларны юлның уң ягына мөмкин кадәр якынрак тотып бару киңәш ителә. Йорт хайваннарын грунт юллары һәм сукмаклардан алып бару мөмкин булган очракта асфальт өслекле юлдан алып бару тыела.

Йорт хайваннарын урамда калдырганда терлек хуҗалары яшел үсентеләрне бозудан һәм терлекләрне куып чыгаруга киткән чыгымнарны каплый.

Йорт кәҗәләре йорт яны территорияләре эчендә яки көтүлекләрдә хуҗалар күзәтүе астында гына асралырга тиеш.

Рөхсәт ителми:

а) хайваннарны балалар мәйданчыкларына, мәктәп, балалар бакчалары территорияләренә, ашханәләргә, сырхауханәләргә, азык-төлек кибетләренә кертү;

б) йорт хайваннарын пляжларда һәм су коену урыннарында һәм сулыклар янында йөртү;

в) тыю турындагы язу булганда, учреждениеләргә хайваннарны кертү;

г) торак пунктлар территориясендә хайваннар һәм кошларны караучысыз чыгарып җибәрү;

д) исерек хәлдә булган затларга, шулай ук ундүрт яшькә җитмәгән затларга хайваннарны урамда йөртү;

е) йорт хайваннарын һәм кошларны балконнарда, лоджияләрдә, гомуми файдаланудагы урыннарда (чиктәш фатир коридорларында, баскычларда, чарлакларда, подвалларда һәм башка ярдәмче биналарда даими тоту);

ж) махсус чаралар (күргәзмәләр һ. б.) үткәрү урыннарыннан тыш, җирлекләр территорияләрендә йорт хайваннары йөрү.

Йорт хайваннары һәм кош-корт хуҗалары түбәндәгеләргә бурычлы:

а) терлекләр авыруларын кисәтүне һәм терлекчелек продуктларының ветеринария-санитария ягыннан куркынычсызлыгын тәэмин итә торган хуҗалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, әйләнә-тирә мохитнең терлекчелек калдыклары белән пычрануына юл куймаска, шулай ук ел саен яңадан теркәлү чорында мәҗбүри дәвалау-профилактика чаралары үткәрергә;

б) хайваннар торган урыннарны даими тикшереп торырга;

в) хайваннар авырганда һәм алар үлгән очракта, шулай ук үз-үзен сәер тотканда кичекмәстән ветеринария учреждениеләре белгечләренә хәбәр итәргә. Алар килеп җиткәнче, авыру билгеләре булган хайваннарны аерып ябарга;

г) ветеринария белгечләре таләбе буенча терлекләрне карау, диагностика тикшеренүләре, саклау прививкалары һәм дәвалау-профилактик эшкәртүләр уздыру өчен аларны хайваннар янына кертергә һәм моңа комачауламаска.

Үлгән терлекне күмү махсус билгеләнгән урында махсуслаштырылган оешма тарафыннан гына башкарыла.

Үз территорияләрендә каравылчы этләре булган оешмалар түбәндәгеләргә бурычлы:

а) этләрне гомуми нигезләмәләрдә теркәргә;

б) этләрне ныклы бәйдә тотарга;

в) килгән кешеләрнең хайваннар янына керү мөмкинлеген булдырмау;

г) территориягә кергәндә кисәтү язуы булганда гына этләрне бәйдән, гомуми файдаланудагы территориядән читләнгән территориядә яки эш туктатылганнан соң гына, бары тик әйбәт әйләндерелгән территориягә генә җибәрергә.

Җәмәгать урыннарында озата баручы затлардан башка күзәтүчесез хайваннар тотылырга тиеш.

Сукбай хайваннарны аулау махсус предприятие яки җирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү нигезендә башкарыла ала.

Сукбай хайваннарны тоту чараларын гамәлгә ашыру хайваннарга карата гуманлы мөнәсәбәт һәм иҗтимагый әхлак нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.

Рөхсәт ителми:

а) тиешле карардан башка гына шәхси йортлар территориясеннән һәм фатирлардан малларны тартып алырга;

б) этләрне кибет, даруханәләр, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре һ. б. янында бәйдән ычкындырырга;

в) ветеринария органнары күрсәтмәсеннән башка, приманкалар һәм башка тоту чараларын кулланырга.

18. Кагыйдәләрнең үтәлешен контрольдә тоту.

18.1. Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар җирлек территориясен төзекләндерү буенча әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләрнең үтәлешен тәэмин итәргә тиеш.

Әлеге кагыйдәләрне бозу административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы (федераль законнарда һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларында каралган нормаларны һәм кагыйдәләрне үз эченә алган әлеге Кагыйдәләрнең нигезләмәләреннән тыш) нигезендә җаваплылыкка китерә.

Төзекләндерү өлкәсендәге законнар һәм муниципаль хокукый актлар таләпләрен үтәмәгән яки тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылыкка тарту зат күрсәтелгән таләпләрне үтәүдән һәм җибәрелгән җитешсезлекләрне бетерүдән азат итми.

19. Комплекслы төзекләндерү проектларын тормышка ашыруда иҗтимагый катнашу механизмнары.

Җәмәгать контроле - иҗтимагый катнашу механизмнарының берсе.

Төзекләндерү өлкәсендә, шул исәптән "Интернет"челтәрендә гомумшәһәр интерактив порталларының эшчәнлеген оештыру кысаларында, җәмәгать контролен уздыру өчен шартлар тудырырга киңәш ителә.

Төзекләндерү өлкәсендә иҗтимагый контрольне теләсә нинди кызыксынган физик һәм юридик затлар, шул исәптән фото-, видеофиксация өчен техник чаралар, шулай ук "Интернет" челтәрендәге гомумшәһәр интерактив порталлар кулланып башкарырга хокуклы.

Төзекләндерү өлкәсендә ачыкланган һәм җәмәгать контроле кысаларында теркәлгән хокук бозулар турында мәгълүмат чаралар күрү өчен җирлек башкарма хакимиятенең вәкаләтле органына һәм (яки) "Интернет" челтәрендәге гомумшәһәр интерактив порталга җибәрелә.

Төзекләндерү өлкәсендә иҗтимагый контроль законнарның һәм башка норматив-хокукый актларның төзекләндерү, торак һәм коммуналь хезмәтләр өлкәсендә мәгълүматның ачыклыгын тәэмин итү һәм җәмәгать контроле турындагы нигезләмәләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла»